

Na osnovu člana 1. stav (6), člana 5. stav (1) tačka b) i člana 6. Zakona o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 63/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Vlada Republike Srpske i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine zaključuju

SPORAZUM O USVAJANJU DOKUMENTA GLOBALNI OKVIR FISKALNOG BILANSA I POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI ZA PERIOD 2023-2025 GODINE IZMEĐU VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE, VLADE REPUBLIKE SRPSKE I VLADE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Izvršavajući nadležnosti Fiskalnog vijeća u Bosni i Hercegovini ustanovljenih Zakonom,

U nastojanju da održi kontinuitet unaprijeđenja koordinacije fiskalne politike u Bosni i Hercegovini,

Uvažavajući potrebu hitnog usvajanja budžeta na svim nivoima vlasti za 2023. godinu,

U cilju ispunjavanja jedne od osnovnih nadležnosti Fiskalnog vijeća u Bosni i Hercegovini, te postizanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti svih nivoa vlasti, strane su saglasne o sljedećem:

I

Ovim sporazumom Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Vlada Republike Srpske i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvajaju dokument „Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2023 – 2025 godine“, na koji je data saglasnost na 2. sjednici Fiskalnog vijeća, održanoj 06.03.2023. godine.

II

Dokument „Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2023 – 2025 godine“ je sastavni dio ovog Sporazuma.

Predsjedavajuća

Vijeća ministara BiH

Borjana Krišto

Broj:

1101-0153-8/23

Predsjednik

Vlade Republike Srpske

Dr Radovan Višković

Broj:

04.1.511/23

Premijer

Vlade Federacije BiH

Fadil Novalić

Broj:

01-02-40-3/23

**GLOBALNI OKVIR
FISKALNOG BILANSA I POLITIKA
U BOSNI I HERCEGOVINI
2023-2025**

Sarajevo, III. 2023. godine

Lista skraćenica

GOFBP - Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika

BIH - Bosna i Hercegovina

DEP - Direkcija za ekonomsko planiranje

OMA - Odjel za makroekonomsku analizu

PDV - Porez na dodanu vrijednost

JR - Jedinstveni račun

UINO - Uprava za indirektno oporezivanje

RS - Republika Srpska

BD - Brčko distrikt

DOB - Dokument okvirnog budžeta

K(1,2,3,4) - Kvartal (1,2,3,4)

DG ECFIN - Generalni direktorat za ekonomska i finansijska pitanja EU

EU - Evropska unija

1

BDP - Bruto društveni proizvod

EUROSTAT - Evropski statistički ured

ECB - Evropska centralna banka

CPI - Index potrošačkih cijena

MMF - Međunarodni monetarni fond

EK - Evropska komisija

CAR - Mjera adekvatnosti kapitala (banke)

NPL - Nekvalitetni krediti

CBBiH - Centralna banka BiH

TR - Tekući račun

UNCTAD - Ured Ujedinjenih naroda za trgovinu, investicije i razvoj

SDU (DSU) - Strana direktna ulaganja

VE/HE/TE/SFE - Vjetroelektrana/Hidroelektrana/Termoelektrana/Solarna elektrana

UK - Ujedinjeno Kraljevstvo

CEFTA - Srednjoevropski ugovor o slobodnoj trgovini

BHAS - Agencija za statistiku BiH

SADRŽAJ

Lista skraćenica	1
REZIME	3
UVOD	4
I MAKROEKONOMSKI OKVIR BiH	5
I.1. Realni sektor	Error! Bookmark not defined.
I.2. Industrijska proizvodnja u periodu 2021.- 2025. godina	Error! Bookmark not defined.
I.3. Tržište rada Bosne i Hercegovine	Error! Bookmark not defined.
I.4. Cijene	Error! Bookmark not defined.
I.5. Bankarski krediti i depoziti	Error! Bookmark not defined.
I.6. Vanjski sektor	Error! Bookmark not defined.
I.7. Strana direktna ulaganja	Error! Bookmark not defined.
II PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA	22
II.1. Osnove i pretpostavke projekcija prihoda od indirektnih poreza	22
II.2. Trendovi naplate indirektnih poreza	22
II.3. Projekcije prihoda od indirektnih poreza (osnovni scenarij)	35
II.4. Razlike u odnosu na prethodne projekcije	42
II.5. Rizici po projekcije	47
III Fiskalni ciljevi i fiskalne politike u BiH	49
III.1. Nivo i struktura javne potrošnje	49
III.2. Tabelarni pregled okvira budžeta	50
III.3. Gornje granice budžeta	56

REZIME

Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u BiH za period 2023 - 2025. godina (u daljnjem tekstu: GOFBPBiH) sastoji se od tri poglavlja.

Prvo poglavlje ovog dokumenta obuhvata analizu i trendove makroekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini u prošloj i tekućoj godini, kao i projekcije glavnih makroekonomskih pokazatelja za period 2023 - 2025. god. koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEPBiH), s posebnim naglaskom na one pokazatelje koji direktno utiču na elemente fiskalne politike, prije svega na visinu javnih prihoda.

Prema prognozama DEP-a, u Bosni i Hercegovini se, pod pretpostavkom normalizacije prilika u međunarodnom okruženju kao i u samoj državi, u posmatranom periodu očekuje realni rast BDP-a po stopama od 1,7%, 2,7%, i 3,0%, respektivno.

Drugo poglavlje se bavi analizom visine i strukture prihoda od indirektnih poreza u prošloj godini kao i njihovim projekcijama na naredni srednjoročni period koje je izradio Odjel za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje BiH (u daljnjem tekstu: OMA). U ovom poglavlju su obrađeni i elementi raspodjele navedenih prihoda između više različitih fiskalnih subjekata u Bosni i Hercegovini u skladu s važećim propisima kojima se regulira ova oblast.

Projektirane stope rasta prihoda za period 2023.-2025. god. iznose 2,9%, 3,7% i 3,3% respektivno. I u ovom periodu, najveći doprinos rastu prihoda od indirektnih poreza će imati PDV usljed učešća u prihodima i planiranih stabilnih stopa rasta.

Posljednji treći dio se odnosi na fiskalne ciljeve budžeta institucija države BiH, entiteta i BD-a.

Fiskalni cilj u BiH za 2023. godinu je prvenstveno izlazak iz deficita ostvarenog u prethodnoj 2022. godini, a planiranog i u 2023. godini u iznosu od 191,1 mil KM.

U periodu 2023 - 2025. godine planirana javna potrošnja kretat će se od 46,8% do 44,4%, a generalni cilj je smanjiti javnu potrošnju tako da iznosi ispod 40% ostvarenog BDP-a.

Svaki nivo vlasti u BiH propisao je gornje granice zaduživanja, iskazane kao potrebu za servisiranje ukupnih dugova ili postotak od BDP-a u budžetu zakonskim okvirima koji definiraju ovu oblast.

UVOD

Godine 2008. usvojen je Zakon o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini¹ (u daljnjem tekstu: Zakon) kojim je uspostavljeno Fiskalno vijeće BiH, kao tijelo odgovorno za koordinaciju fiskalne politike u BiH, a s ciljem da se osigura makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost Bosne i Hercegovine, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH.

Članove Fiskalnog vijeća čine predsjedavajući Vijeća ministara BiH, premijeri vlada Federacije BiH i RS-a, državni i entitetski ministri finansija, te u svojstvu posmatrača guverner Centralne banke i gradonačelnik Brčko distrikta.

U skladu sa Zakonom, Fiskalno vijeće BiH je, pored ostalog, nadležno i za usvajanje Prijedloga dokumenta „*Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u BiH*“. Predmetni dokument sadrži elemente za koordinaciju fiskalnih politika u Bosni i Hercegovini, a usvaja se u formi sporazuma između Vlada Federacije BiH i RS-a i Vijeća ministara BiH.

Prijedlog globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u BiH sadrži sljedeće parametre:

- prijedlog fiskalnih ciljeva budžeta institucija BiH, Federacije BiH, RS-a i Brčko distrikta,
- prijedlog makroekonomskih projekcija,
- prijedlog projekcija ukupnih indirektnih poreza i njihovu raspodjelu za narednu fiskalnu godinu i
- prijedlog gornje granice zaduženja budžeta institucija države, oba entiteta i Brčko distrikta.

Usaglašavanje navedenih parametara predstavlja suštinu fiskalne koordinacije na nivou Bosne i Hercegovine i čini osnovni preduvjet za budžetsko planiranje nosilaca fiskalnih politika u istoj.

U skladu sa Zakonom, sačinjen je GOFBPBiH za period 2023 - 2025. godina koji obuhvata sve gore spomenute elemente koji su neophodni nosiocima fiskalne politike u BiH za izradu njihovih dokumenata okvirnih budžeta za navedeni period, kao i godišnjeg budžeta BiH, Federacije BiH, RS-a i Brčko distrikta.

¹ „Službeni glasnik BiH“, br. 63/08

I MAKROEKONOMSKI OKVIR BiH

Kao polazni osnov za izradu projekcija ukupnih prihoda od indirektnih poreza, u tabeli ispod su date procjene i projekcije makroekonomskih indikatora u BiH za period 2020 - 2025. godina.

Makroekonomski pokazatelji za period 2020 - 2025. godina

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nominalni BDP u mil. KM	35.447	39.921	43.994	46.758	49.270	52.003
Nominalni rast u %	-3,0	12,6	10,2	6,3	5,4	5,5
BDP deflator (prethodna godina = 100)	100,2	104,7	107,3	104,5	102,6	102,4
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.372	38.136	41.009	44.732	48.032	50.769
Realni rast u %	-3,2	7,6	2,7	1,7	2,7	3,0
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	-1	2	13,1	6,7	3,1	2,2
Potrošnja u mil. KM	32.197	34.342	38.192	39.964	41.087	42.461
Realni rast u %	-2,3	4,3	1,0	0,3	0,5	1,1
Vladina potrošnja u mil. KM	7.128	7.536	8.327	8.677	8.946	9.214
Realni rast u %	1,4	3,1	1,8	0,4	0,6	0,5
Privatna potrošnja u mil. KM	25.069	26.806	29.865	31.287	32.141	33.247
Realni rast u %	-3,2	4,6	0,8	0,3	0,4	1,2
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil. KM	7.679	8.367	9.180	9.609	10.139	10.916
Realni rast u %	-4,2	4,8	2,5	2,8	3,6	5,7
Vladine investicije u mil. KM	1.674	1.193	1.431	1.512	1.678	1.846
Realni rast u %	82,7	-31,5	14,9	3,5	7,8	6,8
Privatne investicije u mil. KM	6.005	7.174	7.748	8.097	8.462	9.071
Realni rast u %	-15,4	14,9	0,5	2,7	2,9	5,5
Uvoz u mil. KM	16.645	21.084	26.234	27.830	29.490	31.609
Nominalni rast u %	-14,6	26,7	24,4	6,1	6,0	7,2
Realni rast u %	-13,4	20,5	12,0	4,7	4,6	5,7
Izvoz u mil. KM	11.870	16.485	20.429	22.346	24.331	26.621
Nominalni rast u %	-17,2	38,9	23,9	9,4	8,9	9,4
Realni rast u %	-15,8	24,6	15,2	6,6	6,8	7,3
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	19,0	23,5	22,4	23,2	24,9	26,3
Bilans tekućeg računa u mil. KM	-1.286	-802	-1.765	-1.422	-1.067	-836
Rast u %	29,6	-37,2	117,4	-19,4	-24,9	-21,6
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,6	-2,0	-4,0	-3,0	-2,2	-1,6

Ekonomska kretanja

Ekonomska kretanja u 2021. i 2022. godini

Pandemijsku godinu kako u svijetu tako i u Bosni i Hercegovini obilježila je zdravstvena i ekonomska kriza koja se manifestirala padom BDP-a od 3,2%.² Međutim, već početkom 2021. godine došlo je do postepene stabilizacije epidemioloških i ekonomskih prilika u vanjskom okruženju (zemlje EU27), što se pozitivno odrazilo i na ekonomsku aktivnost u zemlji. Naime, oporavak prije svega izvozne, a kasnije i domaće potražnje rezultirao je relativno snažnim oporavkom privredne aktivnosti u zemlji. Tako je Bosna i Hercegovina prema zvaničnim podacima BHAS-a³ u 2021. godini zabilježila realni rast BDP-a od 7,6 % u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, vrijedi istaći da je ova relativno visoka stopa ekonomskog rasta u dobroj mjeri posljedica i niske osnovice (bazni efekt) iz prethodne godine, budući da je Bosna i Hercegovina u prethodnoj godini zabilježila pad BDP-a više od 3%. S druge strane, ako se ekonomski rast u Bosni i Hercegovini u 2021. godini posmatra komparativno po zemljama, može se konstatirati da je bio u rangi regionalnog prosjeka zemalja zapadnog Balkana koji je iznosio 7,5%. Uvidom u strukturu ovog relativno snažnog ekonomskog rasta može se konstatirati da je on ostvaren prvenstveno zahvaljujući povećanju domaće potražnje (potrošnja i investicije), dok je doprinos vanjskog sektora uprkos visokim stopama rasta bio negativan.

Finalna potrošnja u 2021. godini uvećana je za 4,3% u odnosu na prethodnu godinu, dok je njen doprinos u ekonomskom rastu iznosio skoro 4 p.p (privatna potrošnja 3,4 p.p, javna potrošnja 0,6 p.p). Pored potrošnje, značajan doprinos ekonomskom rastu ostvaren je u okviru investicija koje su ostvarile dvocifrenu stopu rasta, a doprinos istih u ekonomskom rastu je iznosio oko 5 p.p. Međutim, prilikom interpretacije ovog rasta investicija potrebno je imati u vidu činjenicu da je ovaj rast investicija ostvaren najviše zahvaljujući povećanju privatnih investicija od skoro 15%, dok su javne investicije ostvarile u 2021. godini smanjenje usljed baznog efekta pandemijske godine. Ono što naročito vrijedi istaći je izrazito visok skok zaliha koje su mnogostruko uvećane, tako da su one u ukupnom ekonomskom rastu učestvovala sa 4 procentna poena, što je više od polovine ostvarenog ekonomskog rasta u zemlji u 2021. godini. S druge strane, oporavak vanjskotrgovinske razmjene bio je prilično ohrabrujući, kako u domenu roba tako i u domenu usluga. Naime, ekonomski oporavak izvoznih tržišta, prije svega u zemljama EU (rast BDP-a više od 5%), rezultirao je jačanjem izvozne potražnje za bh. proizvodima i povećanjem ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Tako je prema raspoloživim statističkim podacima za 2021. godinu ukupna vanjskotrgovinska razmjena u Bosni i Hercegovini uvećana za skoro 1/3 (9 milijardi KM u nominalnom smislu), pri čemu je realni rast izvoza iznosio oko 24,5%, dok je uvoz uvećan za 20,5%, što je dovelo do povećanja vanjskotrgovinskog deficita od oko 10%, dok je doprinos ekonomskom rastu bio negativan i iznosio je 1,5 p.p.

Trenutno raspoloživi preliminarni podaci BHAS-a (statistika nacionalnih računa za K1) i određeni kratkoročni statistički pokazatelji za P1 2022. godine ukazuju da je trend rasta ekonomske aktivnosti u zemlji i svijetu nastavljen. Naime, prema podacima Eurostata za P1 2022. godine uprkos velikim izazovima, kao što su ukrajinska kriza i

² Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, saopćenje, „Bruto domaći proizvod, rashodovni pristup za 2020. godinu“, 28.02.2022. godine.

³ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, saopćenje, „Bruto domaći proizvod, rashodovni pristup za 2021. godinu“, Oktobar, 2022. godine.

pojačani inflatorni pritisci u zemljama EU, nastavljen je trend rasta ekonomske aktivnosti, što je rezultiralo ekonomskim rastom više od 4,7%.⁴ S druge strane, prema trenutno raspoloživim podacima BHAS-a za K1 2022. godine u Bosni i Hercegovini je registriran ekonomski rast od 5,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Određeni kratkoročni pokazatelji ukazuju da je trend rasta ekonomske aktivnosti nastavljen i tokom drugog kvartala, ali u nešto nižem intenzitetu u odnosu na početak godine.

Međutim, u kontekstu analize ekonomskih kretanja u 2022. godini vrijedi istaći da je usljed intenziviranja ukrajinske krize i prekida u lancima snabdijevanja došlo do snažnog rasta svjetskih cijena (energenata i hrane), što je rezultiralo dodatnim pojačanjem inflatornih pritisaka i u zemlji i u inostranstvu. Tako većina zemalja bilježi dvocifrene stope rasta cijena, dok je u Bosni i Hercegovini, prema podacima BHAS-a, za 7 mjeseci 2022. godine registriran rast indeksa potrošačkih cijena od 12,2% u odnosu na isti period prethodne godine. U skladu s najnovijim dešavanjima u međunarodnom ekonomskom okruženju međunarodne institucije revidirale su projekcije ekonomskog rasta za 2022. godinu. Tako je prema podacima IMF-a za 2022. godinu projekcija globalnog ekonomskog rasta revidirana na 3,2%⁵, dok DG ECFIN predviđa da će ekonomski rast u zemljama EU znatno usporiti u drugoj polovini godine, te bi na kraju 2022. godine mogao iznositi 2,7% u odnosu na prethodnu godinu. Ovo usporavanje privredne aktivnosti i jačanje inflatornih pritisaka će se zasigurno odraziti i na ekonomska kretanja i u Bosni i Hercegovini. Prema projekcijama DEP-a, u drugoj polovini 2022. godine u Bosni i Hercegovini moglo bi doći do usporavanja ekonomskog rasta, pri čemu je očekivana stopa ekonomskog rasta na kraju 2022. godine 2,7%.⁶

Ako se detaljnije posmatra struktura projiciranog ekonomskog rasta, u 2022. godini se očekuje da bi finalna potrošnja trebala predstavljati ključno uporište ekonomskog rasta s očekivanom stopom rasta od oko 1% u realnom smislu, pri čemu bi njen doprinos u ekonomskom rastu bio oko 1 p.p. Naime, iako očekivani nominalni rast finalne potrošnje iznosi 11,2% u odnosu na prethodnu godinu, izrazito visok skok prije svega potrošačkih cijena više od 10% znatno će umanjiti doprinos potrošnje u ukupnom ekonomskom rastu. S druge strane, tokom tekuće godine uprkos velikim ekonomskim izazovima i povećanim rizicima, niska osnovica i izborna godina bi mogli rezultirati samo blagim porastom prije svega javnih investicija, dok se u okviru privatnih investicija očekuje stagnacija. Ono što svakako vrijedi istaći je da se DEP prilikom izrade makroekonomskih projekcija susreo s velikim izazovom za procjenu kretanja zaliha budući da je tokom prethodne godine došlo do neobjašnjivog povećanja istih koje su činile čak polovinu ekonomskog rasta u zemlji. Trend rasta u vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni iz prethodne godine nastavljen je i u prvoj polovini 2022. godine.

Tako je, prema trenutno dostupnim podacima BHAS-a, usljed povećanja izvozne potražnje (EU BDP rast 5%), prekida u lancima snabdijevanja, te dvocifrenog povećanja svjetskih cijena, Bosna i Hercegovina ostvarila povećanje ukupne vanjskotrgovinske razmjene od oko 1/3, što je posljedica istovremenog rasta izvoza i uvoza za oko 30%. Projekcija DEP-a je da bi uprkos očekivanom usporavanju vanjskotrgovinske razmjene Bosna i Hercegovina mogla ostvariti rast izvoza od oko 15%, odnosno uvoza od oko 12%, što bi rezultiralo blagim povećanjem vanjskotrgovinskog deficita, dok bi doprinos ukupnom ekonomskom rastu u 2022. godini bio neutralan.

⁴ Eurostat, Euroindicators, „Preliminary flash estimate for second quarter of 2022“, 52/2022 - 29 April 2022

⁵ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/07/26/world-economic-outlook-update-july-2022>

⁶ Projekcija DEP-a BiH, septembar 2022. godine

Projekcija ekonomskih kretanja za period 2023 - 2025. godina

Veoma važnu odrednicu za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2023-2025. pored internih dinamika predstavljat će i ekonomska kretanja u vanjskom okruženju, naročito u zemljama EU27. Naime, uprkos stabilizaciji epidemioloških prilika koje su vezane za globalnu pandemiju Covid-19, već početkom 2022. godine došlo je do dodatnog usložnjavanja međunarodnih političko-ekonomskih prilika koje su vezane za dešavanja u Ukrajini. Negativne ekonomske posljedice ovih dešavanja na svjetsku ekonomiju su već vidljive i manifestiraju se kroz trgovinske, finansijske, cjenovne šokove koje zasigurno neće zaobići ni Bosnu i Hercegovinu. Naime, raniji izvještaji su pokazali da vanjsko okruženje (EU i zemlje regiona) predstavljaju veoma važnu strukturalnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Referentne međunarodne institucije u svijetu kao što su MMF - Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka i Evropska komisija u određenim publikacijama ukazuju na to da će najnovija međunarodna događanja imati negativne ekonomske posljedice po svjetsku ekonomiju.⁷ Negativne ekonomske posljedice su već vidljive i ogledaju se kroz porast svjetskih cijena energenata i hrane, nestabilnosti na finansijskim tržištima, što bi u konačnici moglo ugroziti oporavak svjetske ekonomije iz prethodne godine. Zvanične projekcije ekonomskih kretanja u svijetu ukazuju da će negativne ekonomske posljedice pored kratkoročnih imati negativne ekonomske posljedice i u srednjem roku. Naime, posljednje raspoložive projekcije kako globalnog ekonomskog rasta tako i u EU za period 2023 - 2025. godine su revidirane naniže, dok su projekcije cjenovnih kretanja - inflacije i kamatnih stopa revidirane nagore. Tako se prema posljednjem izvještaju IMF-a (World Economic Outlook iz jula) očekuje da bi rast svjetske ekonomije u 2023. godini trebao iznositi ispod 3%, što se dešavalo svega nekoliko puta od 1970. godine. DG ECFIN u svom ljetnjem izdanju projekcija *European Economic Forecast Summer 2022* u 2023. godini predviđa ekonomski rast od svega 1,5%, što je za skoro 1 p.p. niže u odnosu na proljetno izdanje, dok projekcija inflacije iznosi oko 5%.⁸

S obzirom na to da eksterne dinamike predstavljaju veoma važnu strukturnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini, vrijedi istaći da će najnovija dešavanja imati veliku ako ne i odlučujuću ulogu za izgled ekonomskog rasta u narednom periodu, što se naročito odnosi na 2023. godinu. Osim eksternih dinamika, jako bitan faktor za ekonomski rast u zemlji tokom programskog perioda 2023 - 2025. godine predstavljat će i institucionalni kapacitet zemlje u provedbi strukturalnih reformi kako bi se ojačao doprinos internih dinamika u njegovom kreiranju. Daljnje usložnjavanje kako eksternih tako i internih dinamika bi imalo veoma negativne posljedice po bosanskohercegovačku ekonomiju i smanjenje njenog potencijalnog rasta.

Imajući u vidu navedene kako eksterne tako i interne okolnosti, prema projekcijama DEP-a u periodu 2023 - 2025. godine u Bosni i Hercegovini se može očekivati ekonomski rast s prosječnom stopom ekonomskog rasta od oko 2,5% na godišnjem nivou (2023: 1,7%, 2024: 2,7% i 2025. 3,0%). Pretpostavlja se da bi ključni oslonac ekonomskog rasta tokom ovog perioda trebala predstavljati domaća potražnja kroz povećanje privatne potrošnje i investicija. Naime, održivi rast ekonomske aktivnosti u zemlji uz očekivano povećanje industrijske proizvodnje i građevinskih radova praćeni blagim povećanjem broja zaposlenih i prihoda od izvoza (roba i usluga) trebali bi

⁷ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/05/pr2261-imf-staff-statement-on-the-economic-impact-of-war-in-ukraine>

⁸ European Commission, "DG ECFIN, „European Economic Forecast“ Summer 2022 (Interim), July 2022.

očuvati stabilnost raspoloživog dohotka građana. Ako se pri tome ima u vidu da privatna potrošnja u strukturi BDP-a čini oko 78%, može se očekivati da će ista predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta tokom programskog perioda. S druge strane, imajući u vidu visok nivo javne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini tokom ovog perioda očekuje se postepena stabilizacija javnih finansija kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. Tako se u periodu 2023 - 2025. godine očekuje ujednačen rast javne potrošnje od oko 0,5% na godišnjem nivou. Ako se ima u vidu da bi tokom ovog perioda projicirana stopa ekonomskog rasta bila viša u odnosu na rast javne potrošnje, udio iste u BDP-u bi se djelomično smanjio na oko 18% na kraju 2025. godine. U ovom periodu očekuje se da bi mjerama fiskalne politike dio sredstava iz tekuće potrošnje trebao biti kanaliziran u svrhu jačanja investicione potrošnje u Bosni i Hercegovini. Samim tim, uz poboljšanje poslovnog ambijenta, investicije bi za razliku od prethodnih godina mogle imati značajniji rast a samim tim i veći doprinos u očekivanom rastu BDP-a.

U periodu 2023 - 2025. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje bruto investicija u stalna sredstva po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 4% (2023: 2,8%, 2024: 3,6%, 2025: 5,7%). U ovom vremenskom okviru pored povećanja privatnih investicija koje čine većinski dio ukupnih investicija (oko 80% ukupnih investicija), kao što je to i ranije navedeno, očekuje se i značajniji doprinos javnih investicija. Smatra se da bi se napretkom u procesu evropskih integracija u kombinaciji s unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese mogao povećati interes kako domaćih tako i stranih investitora za investiciona ulaganja u Bosnu i Hercegovinu. S druge strane, s obzirom na strukturu i poziciju ekonomije Bosne i Hercegovine, smatra se da će javne investicije predstavljati nešto važniju polugu za podsticanje ekonomskog rasta u srednjem roku. Projekti u okviru izgradnje putne infrastrukture i energetski projekti, kao i raspoloživost sredstava kod međunarodnih finansijskih institucija bi uz njihovu adekvatnu i pravovremenu implementaciju mogli rezultirati godišnjim povećanjem javnih investicija od preko 6%, za period od 2023. do 2025. godine. Tako bi u srednjoročnom vremenskom okviru udio javnih investicija u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini bio povećan na oko 3,5% BDP-a. Stabilizacija eksternog okruženja uz unapređenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji predstavljaju preduvjete poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod uvjetom materijalizacije navedenih eksternih pretpostavki u periodu 2023 - 2025. godine može se očekivati porast vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U tom slučaju u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast izvoza od 6,8%, pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi tokom ovog perioda zahvaljujući ovom izvoznom rastu udio izvoza u BDP-u bio povećan na oko 50% na kraju 2025. godine.

S druge strane, očekuje se da bi se uvoz u ovom periodu trebao kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 5%. Tokom ovog perioda očekuje se prilično izbalansiran rast uvoza roba i rast uvoza usluga. Posljedica ovakvog kretanja uvoznog rasta bila bi stabilizacija udjela uvoza u BDP-u na oko 60% BDP-a na kraju 2025. godine. Nešto snažniji rast izvoza u odnosu na rast uvoza u srednjem roku bi rezultirao postepenom stabilizacijom vanjskotrgovinskog bilansa kao udio u BDP-u na oko 10%, odnosno blago pozitivnim doprinosom ekonomskom rastu, dok bi pokrivenost uvoza izvozom zaključno s 2025. godinom trebala iznositi skoro 80%.

Rizici po ostvarivanje projekcija ekonomskog rasta u osnovnom scenariju mogu se klasificirati u dvije grupe (vanjski i unutrašnji). U vrijeme pripreme ovog izvještaja čini se da su vanjski rizici dosta izraženiji i predstavljaju veći rizik za realizaciju projekcija ekonomskog rasta iz osnovnog scenarija u odnosu na unutrašnje. Naime, nakon stabilizacije epidemioloških prilika koje su vezane za Covid-19, početkom 2022. godine došlo je do eskalacije sukoba Ukrajine i Rusije, što će nesumnjivo imati negativne ekonomske posljedice po globalnu ekonomiju i samim tim i Bosnu i Hercegovinu. Daljnja eskalacija ukrajinske krize, kao i jačanje inflatornih pritisaka kako na globalnom nivou tako i u Bosni i Hercegovini, zasigurno bi imali negativan utjecaj na potrošnju, investicije, vanjskotrgovinsku razmjenu, a samim tim i na projekcije ekonomskog rasta u osnovnom scenariju.

S druge strane, prijetnju realizaciji ovih projekcija predstavljaju i unutrašnji izazovi, odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složen sistem donošenja odluka i spor tempo provođenja ekonomskih reformi u zemlji. Eventualna kašnjenja u implementaciji strukturalnih reformi mogla bi se negativno odraziti na ukupni ekonomski rast. Što se tiče rizika u srednjem roku, oni se odnose na migraciju stanovništva iz Bosne i Hercegovine, a to se naročito odnosi na mladi, obrazovani i kvalificirani kadar, što bi moglo rezultirati smanjenjem produktivnosti i rastom BDP-a sporijim od projektiranog.

Industrijska proizvodnja 2022 - 2025.

Prema podacima BHAS-a, u 2021. godini usljed poboljšanja epidemioloških i ekonomskih prilika u eksternom okruženju Bosna i Hercegovina je ostvarila rast fizičkog obima industrijske proizvodnje od 10,7% u odnosu na prethodnu godinu. Vrijedi istaći da je ovaj rast fizičkog obima industrijske proizvodnje dobrim dijelom i posljedica baznog efekta iz prethodne godine s obzirom na to da je tokom pandemijske (2020.) godine u Bosni i Hercegovini registriran pad industrijske proizvodnje od 6,2%. S druge strane, trenutno raspoloživi preliminarni podaci BHAS-a za period januar-juli 2022. godine ukazuju na nastavak trenda rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini budući da je u odnosu na isti period prethodne godine ostvaren rast od 3,7%. Imajući u vidu ranije navedena međunarodna kretanja i strukturalnu kompoziciju industrijske proizvodnje, uz očuvanje stabilnog vanjskog okruženja u glavnim trgovinskim partnerima do kraja 2022. godine u Bosni i Hercegovini se može očekivati povećanje fizičkog obima industrijske proizvodnje. Vrijedi istaći da je očekivana stopa rasta industrijske proizvodnje nešto niža u odnosu na prethodnu godinu.

U periodu 2023 - 2025. godine, kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu očekuje se usporavanje ekonomskog rasta, što će se odraziti i na kretanje obima proizvodnje, zaposlenosti i izvoza. Tokom posmatranog perioda kretanja u okviru industrijske proizvodnje će pored ekonomskih kretanja u vanjskom okruženju dosta zavistiti i od internih dinamika u Bosni i Hercegovini. Naime, tokom ovog perioda očekuje se poboljšanje implementacije reformskih mjera na unapređenju poslovnog ambijenta koje provode nadležne institucije u Bosni i Hercegovini. Poboljšanje poslovnog ambijenta je preduvjet za povećanje investicionih ulaganja (domaćih i inostranih), veću iskorištenost postojećih i pokretanje novih kapaciteta, povećanje broja zaposlenih i jačanje konkurentske pozicije bh. proizvođača kako na domaćem tako i na inostranim

tržištima. Samo pod pretpostavkom materijalizacije kako eksternih tako i internih dinamika projekcija DEP-a BiH Bosna i Hercegovina bi mogla ostvariti prosječni godišnji rast fizičkog obima industrijske proizvodnje od oko 6% na godišnjem nivou.

Rizici

Rizici po pitanju projekcije kretanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u osnovnom scenariju su identični općim rizicima koji su navedeni u uvodnom dijelu dokumenta o ekonomskim kretanjima. Pored općih rizika koji su navedeni u uvodnom dijelu, vrijedi istaći da stabilnost u proizvodnji električne energije u dobroj mjeri zavisi od hidroloških prilika i pogonske spremnosti termoelektrana. Nepovoljne hidrološke prilike, kao i dotrajali termoenergetski kapaciteti, odnosno niska pogonska spremnost mogli bi se negativno odraziti na ukupnu proizvodnju električne energije u Bosni i Hercegovini i samim tim fizički obim ukupne industrijske proizvodnje.

U srednjem roku rizik za projektirano jačanje industrijske proizvodnje mogla bi predstavljati eventualna kašnjenja u reformskim procesima koja imaju za cilj unapređenje poslovnog okruženja u zemlji.

Tržište rada

Tržište rada – 2021. godina

Iako je pandemija virusa Covid-19 bila prisutna u 2021. godini, na tržištu rada u Bosni i Hercegovini primjetan je trend postepenog rasta potražnje za radnom snagom uz ublažavanje/popuštanje epidemioloških mjera. U periodu I-XII 2021. godine prosječan broj zaposlenih osoba je iznosio oko 821,9⁹ hiljada i veći je za 1,1% u odnosu na 2020. godinu. Posmatrajući broj zaposlenih osoba prema područjima djelatnosti, najznačajniji rast u 2021. godini bio je u oblasti prerađivačke industrije, informacija i komunikacija, te djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite. Rast broja zaposlenih osoba odrazio se na smanjenje broja nezaposlenih osoba koji je u 2021. godini iznosio 394,4 hiljade, što je za 5% manje u poređenju s 2020. godinom. Prosječna neto plata u 2021. godini iznosila je 998 KM i nominalno veća je za 4,4% u odnosu na 2020. godinu uz sporiji realni rast (2,4%) jer je inflacija u posmatranoj godini iznosila 2%.

Tržište rada – projekcije 2022 - 2025. godine

U prvom polugodištu 2022. godine prosječan broj zaposlenih osoba u Bosni i Hercegovini je iznosio oko 835 hiljada i veći je za 2,2% u odnosu na isti period 2021. godine. Najznačajniji rast broja zaposlenih osoba u prvom polugodištu 2022. godine bilo je u području djelatnosti industrije i trgovine koje ujedno zapošljavaju najviše osoba u Bosni i Hercegovini. Uz rast obima proizvodnje u djelatnosti prerađivačke industrije došlo je do povećanja broja zaposlenih osoba u ovoj djelatnosti za 3,1% g/g.¹⁰ U području djelatnosti trgovine¹¹ na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala

⁹ Privremeni podatak. Podaci o broju zaposlenih osoba do septembra 2021. godine konačni, a za ostale mjesece privremeni.

¹⁰ Doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih bio je oko 0,6 p.p.

¹¹ Ukupan promet distributivne trgovine u Bosni i Hercegovini, kalendarski prilagođen, u prvom polugodištu 2022. godine ostvario je rast u iznosu od 26,9% u odnosu na isti period prethodne godine (u K1 rast je iznosio 27,4% a u K2 26,6%). Distributivna trgovina uključuje sve oblike trgovinskih aktivnosti, od nabavke robe od proizvođača do isporuke robe krajnjem potrošaču na domaćem tržištu. Ona obuhvata: trgovinu na veliko za vlastiti račun, posredovanje u trgovini na veliko, trgovinu na malo i popravke motornih vozila i motocikala, te trgovinu predmetima za ličnu upotrebu ili upotrebu u domaćinstvu. Izvor: BHAS, Poslovne statistike, indeksi prometa distributivne trgovine u Bosni i Hercegovini.

broj zaposlenih osoba u posmatranom periodu je uvećan za 3,3% g/g.¹² Iako su stope rasta broja zaposlenih u pojedinim područjima djelatnosti bile veće, njihov doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih bio je manji. Tako je broj zaposlenih osoba značajno uvećan i u području djelatnosti informacija i komunikacija (9,4% g/g) kao i u području djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (5% g/g).¹³ Anketna stopa nezaposlenosti se postepeno smanjuje i u K1 2022. godine je iznosila 16,7%, odnosno 15,7% u K2 2022. godine. U periodu I-VI 2022. godine prosječna neto plaća nominalno je uvećana za 10,7% g/g i iznosila je 1.085 KM. Međutim, uzimajući u obzir snažan rast cijena od 11,5% u posmatranom periodu, realni rast prosječne neto plaće bio je negativan (-0,8%). Uzimajući u obzir dešavanja na tržištu rada u prvoj polovini 2022. godine može se pretpostaviti da bi do kraja godine broj zaposlenih osoba mogao biti veći oko 2% g/g, uz nominalni rast prosječne neto plaće 11%-12% g/g.

Projekcije na tržištu rada u periodu 2023 - 2025. godine su bazirane na poslovnom okruženju u EU i Bosni i Hercegovini odnosno pretpostavljenom kretanju potražnje, trgovine kao i investicija. Ove komponente ekonomskog rasta ujedno značajno determiniraju dešavanja na tržištu rada. ECB u svojim projekcijama (septembar 2022.) uz usporavanje ekonomskog rasta predviđa u 2023. i 2024. godini skroman rast broja zaposlenih osoba od 0,2% g/g uz blagi porast stope nezaposlenosti. Prema projekcijama DEP-a, u Bosni i Hercegovini u 2023. godini se očekuje rast BDP-a od 1,7% g/g, što je sporiji ekonomski rast u odnosu na prethodnu godinu. Pretpostavljeno kretanje investicija i trgovine bi se trebalo odraziti na broj zaposlenih osoba ali i na plaće. Kao i prethodnih godina poslovni ambijent u oblastima koje tradicionalno zapošljavaju najviše osoba u Bosni i Hercegovini (industrija, trgovina kao i pojedine uslužne djelatnosti) značajno bi mogao determinisati obim zapošljavanja uz nešto manji doprinos javnog¹⁴ sektora. Time bi u 2023 - 2025. godini ukupan broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini mogao biti uvećan za 1,1%-1,5% g/g, dok bi prosječna neto plaća mogla biti uvećana 3%-5% g/g. Ipak, treba uzeti u obzir rizike za ostvarenje projekcija koji bi mogli značajno utjecati na pretpostavljeni rast osnovnih indikatora na tržištu rada.¹⁵

Rizici

Projekcije na tržištu rada određene su značajno dešavanjima u okruženju, odnosno poslovnim ambijentom kako u Bosni i Hercegovini tako i u EU i regionu. Prema tome, značajne neizvjesnosti oko dešavanja između Ukrajine i Rusije mogle bi se loše odraziti na ekonomiju kako EU tako i Bosne i Hercegovine a potom i na tržište rada. Uz sporiji ekonomski rast, manji obim investicija, trgovine i uopće lošije uvjete poslovanja, rast broja zaposlenih osoba kao i plaća bi mogao biti niži od pretpostavljenog u osnovnom scenariju. Pored toga, smanjenje radne snage (migracije) i stepen implementacije planiranih strukturnih reformi u Bosni i Hercegovini mogao bi utjecati na posmatrane indikatore tržišta rada kao i na nivo kupovne moći i životnog standarda. Sve navedene promjene ujedno predstavljaju osnovne rizike za projekcije na tržištu rada.

¹² Doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih bio je oko 0,6 p.p.

¹³ U periodu januar – juni 2022. turisti su ostvarili 594 485 posjeta, što je više za 77,8 %, i 1 295 674 noćenja, što je više za 68,3% u odnosu na isti period 2021. godine. Izvor: BHAS, Poslovne statistike, turizam, kumulativ januar- juni 2022. godine.

¹⁴ U analizi se misli na djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja.

¹⁵ Od navedenih rizika će zavisti da li će stope rasta broja zaposlenih lica i neto plaća biti brže ili sporije od pretpostavljenih u osnovnom scenariju.

Cijene

Cijene – 2021. godina

U Bosni i Hercegovini u periodu I-XII 2021. godine registrirana je inflacija od 2% g/g. Cijene u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića (najveći udio u indeksu potrošačkih cijena) u periodu I - XII 2021. godine su uvećane za 3,5% g/g na šta je značajno utjecalo poskupljenje hrane. Na taj način ovaj odjeljak je uz prijevoz imao najveći utjecaj na inflaciju u Bosni i Hercegovini. Zbog viših cijena nafte i naftnih derivata u periodu I-XII 2021. godine u odjeljku prijevoza cijene su bile više za 5,9% g/g. U odjeljku stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih energenata cijene su uvećane za 1,3% g/g i imale su nešto manji doprinos rastu ukupne inflacije u Bosni i Hercegovini u odnosu na hranu i prijevoz.

Suprotno, najznačajnije smanjenje cijena bilo je u odjeljku odjeće i obuće, gdje su cijene bile niže za 8,9% g/g uz višegodišnji deflatorni pritisak, što je samo djelomično usporilo rast ukupne inflacije u Bosni i Hercegovini.

Cijene – projekcije 2022 - 2025. godine

U Bosni i Hercegovini je u periodu I-VII 2022. godine primjetan snažan rast cijena proizvoda i usluga. Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena je iznosila 12,2% g/g. Rast cijena energenata (posebno nafte) i prehrambenih proizvoda značajno je doprinio rastu ukupnog nivoa cijena u Bosni i Hercegovini. Na taj način vanjski pritisci na cijene imali su veliki utjecaj na ukupnu inflaciju kroz prenošenje troškovnih pritisaka s proizvođačkih na potrošačke cijene. Uz poskupljenje prehrambenih proizvoda cijene u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića su uvećane za 18,8% u posmatranom periodu. Pored toga, zbog visokih cijena nafte i naftnih derivata u periodu I-VII 2022. godine u odjeljku prijevoza cijene su bile više za 26,1% g/g. U odjeljku stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih energenata cijene su uvećane za 10,2% g/g u periodu I-VII 2022. godine i imale su nešto manji doprinos rastu ukupne inflacije u Bosni i Hercegovini u odnosu na hranu i prijevoz. S obzirom na to da su cijene sirove nafte na svjetskom tržištu energenata u 2022. godini izrazito visoke, može se pretpostaviti da će nivo inflacije u 2022. godini biti viši u odnosu na prethodnu godinu. ECB u posljednjim¹⁶ projekcijama za eurozonu predviđa inflaciju od 8,1% g/g, uz cijenu sirove nafte od 105,4 \$/barelu što je 48,2% više u odnosu na prethodnu godinu. Pored toga, u projekcijama EK (ljeto 2022) očekuje se da bi cijena sirove nafte u 2022. godini mogla biti znatno veća u odnosu na prethodnu godinu i iznositi 108,2 \$/barelu (53% g/g) uz brži rast inflacije u EU od 8,3% g/g. Na osnovu navedenog može se zaključiti da bi inflacija u Bosni i Hercegovini do kraja godine mogla ostati visoka i u prosjeku iznositi oko 13% g/g. Međutim, bitno je uzeti u obzir rizike za ostvarenje projekcija (na kraju teksta) koji bi mogli značajno utjecati na kretanje inflacije.

Nakon izrazito visoke stope inflacije u prethodnoj godini, u 2023. godini se očekuje nešto sporiji rast cijena kako u EU tako i Bosni i Hercegovini. *Projicirane stope inflacije u 2023. godini uglavnom bi mogle biti posljedica postepenog slabljenja vanjskih pritisaka na cijene, odnosno nešto nižih cijena energenata i prehrambenih proizvoda u odnosu na prethodnu godinu. Prema projekcijama ECB cijena sirove nafte u 2023. godini mogla bi biti niža za 14,8% g/g i iznosila bi 89,8 \$/barelu, a inflacija u eurozoni bi mogla usporiti i iznositi 5,5% g/g (u prethodnoj godini iznosila je 8,1%).* Pored toga,

¹⁶ Projekcije ECB od septembra 2022. godine.

očekuje se da će se cijene hrane također početi smanjivati zbog smanjenja troškovnih pritisaka koji se odnose na energente kao i cijene đubriva. Slična predviđanja ima i EK u svojim ljetnim projekcijama prema kojim bi inflacija u EU mogla iznositi 4,6% u 2023. godini, a cijena sirove nafte bi mogla biti niža za 11,6% g/g. Ako se pored navedenih eksternih cjenovnih determinanti uzmu u obzir cijene komunalija bez velikih oscilacija, u Bosni i Hercegovini u 2023. godini se može očekivati inflacija oko 6,7% g/g.¹⁷

Izrada projekcija inflacije u Bosni i Hercegovini u periodu 2024 - 2025. godine kao i prethodnih godina zasniva se na kretanju cijena energenata i hrane na svjetskom tržištu, kao i projekcije inflacije u EU. ECB predviđa da bi inflacija u eurozoni mogla iznositi 2,3% u 2024. godini, uz smanjenje cijena sirove nafte za 6,9% g/g koja bi iznosila 83,6 \$/barelu. Kada je u pitanju kretanje indeksa hrane na svjetskom tržištu, posljednje raspoložive projekcije¹⁸ Svjetske banke ukazuju da bi indeks cijena hrane mogao biti manji oko 0,5% g/g u 2024. godini. Na osnovu navedenog kretanja eksternih determinanti inflacije ali i stabilnih cijena komunalija u Bosni i Hercegovini se može očekivati inflacija oko 3,1% u 2024. i 2,2% 2025. godini.

Rizici

Osnovni rizici za projekcije inflacije podijeljeni su na eksterne i domaće faktore. Jedan od dominantnih faktora koji bi mogao uticati na cijene jesu dešavanja između Ukrajine i Rusije koja bi mogla dodatno povećati cijene energenata. Više cijene energenata bi mogle uvećati i ulazne troškove pa bi ukupna inflacija mogla biti dodatno uvećana u odnosu na osnovni scenario. Suprotno, među domaćim faktorima koji bi mogli da utiču na nivo inflacije su eventualne privremene izmjene akciza na goriva kao i stope PDV-a na određene proizvode koje nisu uzete u obzir. Pored toga, osnovne projekcije nisu obuhvatile rizike poput nepredviđenog rasta cijena komunalija, a koje bi mogle dovesti do promjene inflacije.

Bankarski sektor

Prognoza kretanja rasta bankarskih kredita i depozita u 2022 - 2025 godini

Kreditni rast tokom 2021. godine ostvario je umjerenu stopu rasta i djelomični oporavak aktivnosti. Ukupan kreditni rast na kraju četvrtog tromjesečja 2021. godine je iznosio 3,6% g/g vođen prije svega rastom kredita stanovništva čija stopa je iznosila 5,5% g/g. Za razliku od kreditne aktivnosti, nefinansijska privatna preduzeća bilježe kontinuirano veće stope rasta depozita koje su tokom cijele 2021. godine bile dvocifrene (na kraju četvrtog tromjesečja 2021. godine stopa rasta depozita bila je 17,6% g/g).

Prema posljednjim dostupnim podacima, ukupni krediti na kraju jula 2022. godine imali su stopu rasta od 4,5% g/g, dok su depoziti rasli po stopi od 5,3%. U ovom periodu, za razliku od prethodnih, rast depozita vođen je depozitima opće vlade i nefinansijskih privatnih preduzeća, dok stanovništvo bilježi smanjenje depozita. Sektor stanovništva u narednom periodu imat će negativnu ili nisku stopu rasta depozita zbog izloženosti domaćinstva visokim inflatornim šokovima i izdvajanju većih iznosa novca na tekuće troškove. Evidentno je i usporavanje rasta depozita privatnih preduzeća (u odnosu na

¹⁷ Pretpostavljeni rast cijena će kao i u prethodnoj godini zavisiti od rizika koji bi mogli uvećati/smanjiti inflaciju.

¹⁸ Prema projekcijama Svjetske banke (april 2022).

visoke stope u 2021. godini) usljed viših troškova proizvodnje. Rast ukupnih depozita u periodu od 2022. do 2023. kretat će se po prosječnim stopama od 5,5% do 6,5% dok će u 2024. i 2025. godini, s usporavanjem inflacije, stope rasta biti više, oko 8,5 i 9%.

U 2021. godini postojao je visok stepen poslovne neizvjesnosti povezan sa epidemiološkom situacijom, poremećajima u domaćoj i međunarodnoj potražnji i u međunarodnim lancima snabdijevanja i transporta. Sve to imalo je odraza na smanjenu kreditnu aktivnost kompanija koja u 2022. godini bilježe blagi oporavak. Nastala neizvjesnost po pitanju kretanja cijena i troškova proizvodnje kao i poremećaji u snabdijevanju su i dalje prisutni. Restriktivna monetarna politika koja je na snazi u vodećim ekonomijama svijeta i više kamatne stope utjecat će na usporavanje ekonomskog rasta u državama trgovinskim partnerima te će samim tim i kretanje stope rasta ukupnih kredita u 2022. i 2023. godini biti po umjerenim stopama između 4%-4,8%. Navedeni period bit će praćen i izražen volatilnostima na finansijskom tržištu i većim troškovima finansiranja za bankarski sektor, što će biti preneseno i na cijene kredita.

U periodu od 2024. do 2025. godine s rastom ekonomske aktivnosti, stabilizacije cijena energenata i poboljšanja optimizma investitora i potrošača doći će do intenzivnije kreditne aktivnosti s prosječnom stopom rasta između 6,3% – 7% g/g.

Rizici

Potencijalni rizici vezani su za razvoj inflacije koja će u najvećoj mjeri zavisiti od kretanja cijena energenata. Pretpostavljene stope rasta depozita također bi se mogle mijenjati zbog potencijalnog rasta neizvjesnosti u poslovanju, što bi motiviralo kompanije na veće stope zadržavanja depozita u odnosu na stope rasta investicijskih aktivnosti kao i mogućeg ponovnog smanjenja stope rasta depozita u sektoru stanovništva zbog mogućeg rizika izmjene stanja na tržištu rada i raspoloživog dohotka.

Vanjski sektor

Platni bilans Bosne i Hercegovine

Podaci iz platnog bilansa Bosne i Hercegovine ukazuju da su u 2022. godini zabilježena nepovoljna kretanja u vanjskotrgovinskoj razmjeni i platnom bilansu zemlje¹⁹, što je dobrim dijelom uzrokovano poremećajima u globalnim lancima snabdijevanja, ratom u Ukrajini te rastom cijena sirovina i energenata, što je dovelo do poremećaja ekonomskih aktivnosti kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera.

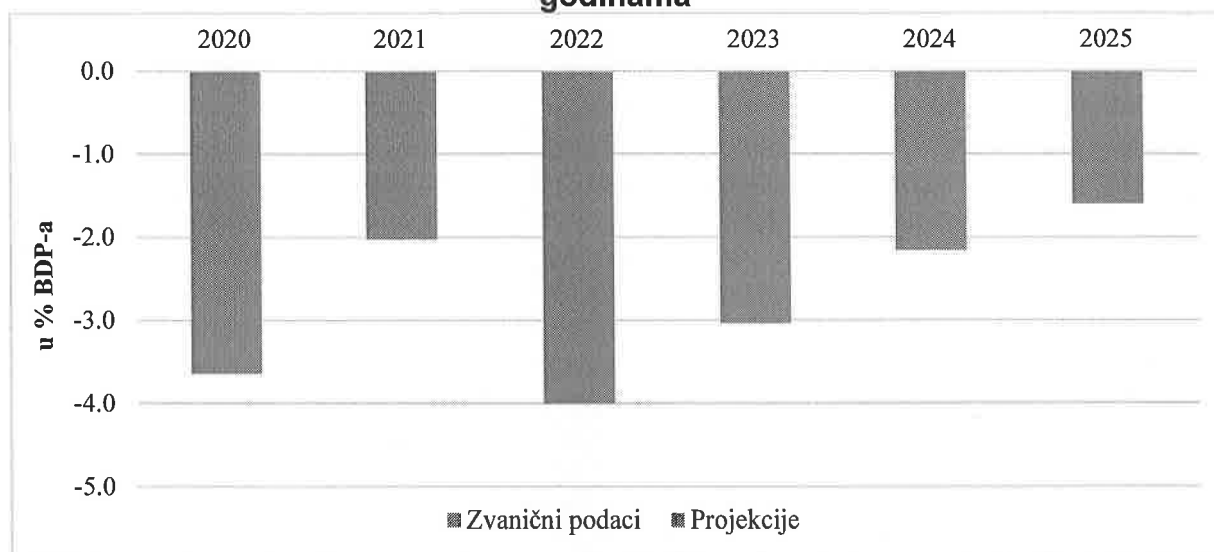
Prema zvaničnim podacima za K1 2022. godine i projekcijama DEP-a za ostala 3 kvartala, deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine iznosio bi oko 1,8 milijardi KM (odnosno oko 4% BDP-a). Porast nominalnog uvoza roba i usluga u posmatranom periodu iznosio bi oko 24,4% dok bi se rast nominalnog izvoza roba i usluga kretao oko 23,9%. Moglo bi se očekivati da tekući neto prilivi novca iz inostranstva u 2022. godini ostvare rast od 6,7% (najvećim dijelom zahvaljujući rastu doznaka građana iz inostranstva).

¹⁹ U trenutku izrade ovog dokumenta su bili dostupni zvanični podaci CBBiH za K1 2022. godine, dok su za ostatak godine korišteni podaci iz projekcija DEP-a

Prema raspoloživim podacima za K1 2022. godine²⁰ deficit tekućeg računa viši je za 321% u odnosu na isti period prošle godine. U nominalnom iznosu deficit tekućeg računa iznosio je 417 miliona KM, dok je u istom periodu prošle godine bio 99 miliona KM. Evidentno je da se ovaj porast deficita tekućeg računa (uprkos rastu neto priliva novca iz inostranstva za oko 100 miliona KM) desio pod utjecajem povećanja vanjskotrgovinskog deficita koji je viši za 419 miliona KM (u K1 2021. godine bio je 965 miliona KM, dok je u K1 2022. godine iznosio 1,385 milijardi KM).

Prema dostupnim podacima CBBiH deficit vanjskotrgovinske razmjene, za K1 2022. godine, viši je za 43,4% (g/g). Uvoz roba i usluga porastao je za 41,1% dok je istovremeno izvoz roba i usluga ostvario rast od 40,4%. Doznake građana iz inostranstva su u K1 2022. godine porasle za 14%.

Grafikon 1: Projekcije kretanja deficita tekućeg računa Bosne i Hercegovine po godinama

Izvor: CBBiH i projekcije DEP-a

Pretpostavke za platni bilans 2023. - 2025.

Na bazi projekcija DEP-a očekivano nominalno smanjenje vanjskotrgovinskog deficita roba i usluga u 2023. godini bi bilo 5,5% a do nastavka negativne stope rasta vanjskotrgovinskog deficita bi moglo doći i u 2024. godini kada se očekuje smanjenje za 5,9% te u 2025. godini kada bi vanjskotrgovinski deficit bio manji za 3,3%. Uvoz roba i usluga u periodu 2023 – 2025. godine bi se kretao u intervalu 6%-7,2%, dok bi s druge strane izvoz roba i usluga, u navedenom periodu, nominalno porastao između 8,9% i 9,4%.

Kao udio u BDP-u deficit tekućeg računa, za 2023. godinu, prema projekcijama DEP-a iznosio bi oko 3%, dok bi se za period 2024 - 2025. godine moglo očekivati da dođe do smanjenja deficita (u intervalu od 1,6% do 2,2% BDP-a). Očekuje se da bi tekući neto prilivi iz inostranstva u 2023. godini mogli nominalno porasti za 0,5%, dok bi se za period 2024 - 2025. godine moglo očekivati da nominalna stopa rasta iznosi između 0,7% i 1,5%.

²⁰ Izvor podataka: CBBiH, Statistika platnog bilansa, juni 2022. godine

Budući da je jako teško procijeniti izvore finansiranja deficita tekućeg računa, može se očekivati da će se deficit tekućeg računa i dalje finansirati prilivima finansijskih sredstva iz inostranstva (kroz trgovinske kredite, direktne strane investicije te kroz eventualna nova zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu).

Rizici

Glavni rizici za promjene u kretanju platnog bilansa Bosne i Hercegovine su u vanjskotrgovinskom deficitu, tj. u promjenama stopa izvoza i uvoza roba i usluga, kao i promjenama cijena na svjetskom tržištu. Povoljno poslovno okruženje i veća stopa zaposlenosti dijaspore Bosne i Hercegovine mogli bi dovesti do porasta stope tekućih transfera iz inostranstva, a samim time i do povećanja raspoloživog dohotka. Nasuprot tome, u slučaju lošijeg poslovnog okruženja i manje zaposlenosti građana Bosne i Hercegovine na privrenom radu u inostranstvu, a time i smanjenih tekućih transfera iz inostranstva, raspoloživi dohodak bi bio manji.

Kod finansiranja deficita tekućeg računa najveći rizici se nalaze u smanjenom prilivu direktnih stranih investicija, otežanom pristupu trgovinskim kreditima kao i nemogućnosti zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

Vanjskotrgovinska razmjena

Kretanja vanjskotrgovinske razmjene u 2021. i 2022. godini

Poboljšanje epidemioloških prilika i jačanje privredne aktivnosti u svijetu nakon pandemijske godine rezultiralo je snažnim oporavkom vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini. Tako je Bosna i Hercegovina prema podacima BHAS-a za 2021. godinu zabilježila rast svih vanjskotrgovinskih pokazatelja. Vrijednosno posmatrano, ukupna vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini u 2021. godini iznosila je skoro 36 milijardi KM, što predstavlja povećanje od 8,5 milijardi KM, odnosno 30,9% u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz roba iz Bosne i Hercegovine u 2021. godini iznosio je 14,3 milijarde KM, što je predstavljalo povećanje od skoro 3,8 milijardi KM, odnosno skoro 36%. Uvoz roba je iznosio 21,6 milijardi i uvećan je za skoro 28% u odnosu na prethodnu godinu. Na osnovu ovih pokazatelja može se konstatirati da se vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini prilično dobro oporavila nakon pandemije, što je i nagovještavano u okviru ranijih izvještaja. Naime, Bosna i Hercegovina je bar u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene uspjela u potpunosti nadoknaditi gubitke iz prethodne godine, pa čak i nadmašiti rezultate vanjskotrgovinske robne razmjene iz 2018. i 2019. godine koje su bile relativno uspješne. Međutim, prilikom interpretacije ovih pokazatelja vrijedi istaći isto tako da prikazane stope rasta predstavljaju nominalna povećanja i da su pod utjecajem kako baznog tako i cjenovnog efekta. Naime, prema raspoloživim podacima BHAS-a za 2021. godinu u Bosni i Hercegovini je zabilježen rast izvoznih i uvoznih cijena od oko 15% u odnosu na isti period prethodne godine, tako da su realna povećanja znatno niža u odnosu na nominalna.²¹ S druge strane, pored povećanja roba, poboljšanje epidemiološke situacije rezultiralo je povećanjem u okviru izvoza usluga (turizam) što je dodatno ojačalo rast vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini u 2021. godini.

²¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, saopćenje, „Indeksi jediničnih vrijednosti izvoza i uvoza BiH, četvrto tromjesečje 2021“, 22. 2. 2022. godine

S druge strane, trenutno raspoloživi podaci o vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni za period **januar - juli 2022. godine** ukazuju na to da je trend rasta iz prethodne godine nastavljen. Tako je Bosna i Hercegovina prema podacima BHAS-a za period januar-juli 2022. godine ostvarila izvoz roba u vrijednosti od 10,5 milijardi KM, što predstavlja povećanje od 37,5% u odnosu na isti period prethodne godine.²² Međutim, prilikom interpretacije ovih prilično visokih stopa rasta potrebno je imati na umu cjenovni efekat koji je najvjerovatnije doveo do ovako visokih povećanja. Naime, prema podacima IMF-a, tokom prvih sedam mjeseci 2022. godine došlo je do rasta svjetskih cijena od oko 50%, pri čemu su najveća povećanja zabilježena u okviru kategorije energenti (nafta 66,5% i prirodni plin 213%, zatim cijena hrane koje su uvećane za 20,5%).²³

S druge strane, prema trenutno raspoloživim projekcijama u zemljama EU se u 2022. godini očekuje ekonomski rast od 2,7%, što bi trebalo omogućiti stabilnu izvoznu potražnju i nastavak trenda rasta vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini.²⁴ U skladu s ovim kretanjima i pretpostavkama DEP-a iz osnovnog scenarija za 2022. godinu, u Bosni i Hercegovini se može očekivati relativno dobar oporavak u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom, posebno u domenu trgovine robama. Naime, prema projekcijama DEP-a u 2022. godini u Bosni i Hercegovini se očekuje rast ukupnog izvoza od preko 15% u realnom smislu nošen rastom izvoza roba s očekivanom stopom rasta od 15,8%, dok je očekivani rast izvoza usluga oko 13%.²⁵ Međutim, trend rasta svjetskih cijena zasigurno će tokom 2022. godine imati utjecaj na kretanje bosanskohercegovačkog izvoza. Stoga su očekivane nominalne stope rasta znatno više od realnih pa se u skladu s tim na kraju 2022. godine može očekivati nominalni rast ukupnog izvoza od oko 24%. S druge strane, budući da je Bosna i Hercegovina prilično uvozno zavisna ekonomija, u 2022. godini se može očekivati i realni rast ukupnog uvoza od oko 12% s ujednačenim stopama rasta uvoza roba i usluga. Kao što je to slučaj s kretanjem izvoza, očekivani rast uvoznih cijena bi rezultirao znatno višim stopa rasta uvoza u nominalnom smislu od 25% na kraju 2022. godine. Ovakva kretanja izvoza i uvoza u konačnici bi na kraju 2022. godine trebala rezultirati povećanjem vanjskotrgovinskog deficita tako da bi trgovinski bilans imao neutralan utjecaj na projicirani ekonomski rast u 2022. godini.

Projekcija kretanja vanjskotrgovinske razmjene za period 2023. - 2025. godine

Tokom perioda 2023 - 2025. godine očekuje se da će kretanje privredne aktivnosti u eksternom okruženju (ekonomski rast, inflacija, kamatne stope, lanci snabdijevanja) uz interne dinamike u Bosni i Hercegovini odrediti kretanje vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod pretpostavkom poboljšanja privredne aktivnosti i saniranja novonastalih globalnih ekonomskih izazova s kojima se suočava svjetska ekonomija moguće je očekivati i poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini. Dakle, u slučaju da navedene okolnosti budu prevaziđene, projekcija DEP-a je da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2023. - 2025. godine moglo očekivati realno povećanje ukupnog izvoza s godišnjim stopama rasta od 6,6% u 2023., 6,8% u 2024.

²² Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, saopćenje, „Vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini za juli 2022. godine - prethodni podaci“, 20. 8. 2022. godine.

²³<https://www.imf.org/en/Research/commodity-prices>

²⁴ U procesu projiciranja ekonomskih kretanja u vanjskom okruženja (izvozne potražnje) korišteni su raspoloživi podaci DG ECFIN-a „European Economic Forecasts“ Summer 2022 (Interim) iz jula 2022. godine.

²⁵ Projekcija DEP-a BiH, septembar 2022. godine

i 7,3% u 2025. godini u realnom smislu respektivno.²⁶ Ovo povećanje izvoza uvjetovano je stabilnom izvoznom potražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće potražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultirati i povećanjem uvoza u Bosnu i Hercegovinu. Prema projekcijama DEP-a očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvozne i trebale bi se kretati od 4,7% u 2023. godini, 4,6% u 2024. godini, i 5,7% u 2025. godini.²⁷ Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem zastupljenosti izvoza u BDP-u na oko 50%, dok bi ukupni izvoz (robe + usluge) iznosio oko 60% zaključno sa 2025. godinom. Rezultat ovakvih trendova kretanja izvoza i uvoza bio bi postepena stabilizacija ukupnog vanjskotrgovinskog deficita na oko 10% BDP-a, uz blago pozitivan doprinos ekonomskom rastu od 0,3 p.p. na godišnjem nivou i poboljšane pokrivenosti uvoza izvozom na skoro 80% zaključno sa 2025. godinom.

Rizici

Vanjski rizici po pitanju vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini su vezani za ekonomska kretanja u glavnim trgovinskim partnerima (EU 27 i zemlje regiona). Eventualna eskalacija ukrajinsko-ruskog sukoba, rast svjetskih cijena energenata i hrane negativno bi se odrazili na izvoznju potražnju, a samim tim i na vanjskotrgovinsku razmjenu u Bosni i Hercegovini u periodu 2022 - 2025. godine. Pored eksternih rizika, potencijalni rizik za projekcije vanjske trgovine u osnovnom scenariju za period 2022 - 2025. godine predstavljaju i interni rizici. Naime, dodatno usložnjavanje političke krize usljed općih izbora 2022. godine moglo bi rezultirati dodatnim poteškoćama u procesima ekonomskog upravljanja u zemlji, što bi se posebno negativno odrazilo kako na ekonomsku aktivnost tako i na institucije koje su nadležne za vanjskotrgovinsko poslovanje Bosne i Hercegovine. Eventualna materijalizacija ovih unutrašnjih rizika bi dodatno otežala i ugrozila poslovanje kompanija koje su izvozno orijentirane, te dodatno oslabilo ionako nedovoljno diverzificiranu izvoznju ponudu Bosne i Hercegovine. Indirektne štetne posljedice eventualne materijalizacije unutrašnjih rizika bi se ogledale kroz smanjenje tržišnog udjela bosanskohercegovačkih kompanija na svjetskim tržištima i gubitak konkurentnosti kako kompanija koje posluju na izvoznim tržištima tako i cjelokupne ekonomije.

Strana direktna ulaganja za period 2022 – 2025. godine

Najnovija ekonomska kretanja i strana direktna ulaganja za period 2022 - 2025. godine

Nakon značajnog rasta stranih direktnih ulaganja u svijetu u 2021. god (77% g/g UNCTAD) početkom 2022. godine dolazi do pogoršanja geopolitičke ali i epidemiološke situacije. Rat koji je u februaru počeo u Ukrajini gotovo trenutno mijenja geopolitičku ali i ekonomsku situaciju. Pozitivni trendovi ekonomskih kretanja iz

²⁶ Detaljniji prikaz kretanja **stopa rasta izvoza**: 2023. godina ukupni izvoz 6,6% (robe 7,1%, usluge 4,9%), 2024. godina ukupni izvoz 6,8% (robe 6,2%, usluge 8,9%), i 2025. godine ukupni izvoz 7,3% (robe 7,0%, usluge 8,5%).

²⁷ Detaljniji prikaz kretanja **stopa rasta uvoza**: 2023. godina ukupni uvoz 4,7% (robe 4,9%, usluge 0,4%), 2024. godina ukupni uvoz 4,6% (robe 4,6%, usluge 3,7%), i 2025. godine ukupni uvoz 5,7% (robe 5,7%, usluge 5,1%)

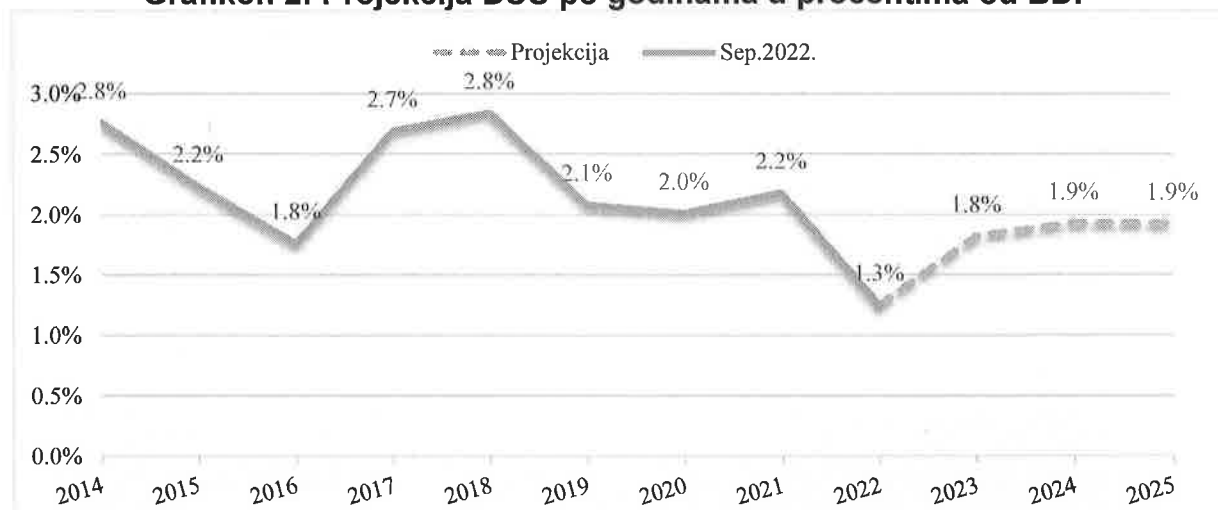
prethodne godine su prekinuti uz ozbiljne poremećaje u svjetskim ekonomskim tokovima.

Usljed sankcija međunarodne zajednice dolazi do zamrzavanja i povlačenja ruskog kapitala uz posljedičnu likvidaciju pojedinih kompanija. Kao potvrda prethodno navedenog ne iznenađuje činjenica da su vrijednosti vodećih svjetskih indeksa DJIA, Nasdaq, StoxxEurope600 zabilježile dvocifrene stope pada u devetom mjesecu 2022. godine.

Slična situacija zabilježena je i u Bosni i Hercegovini. Dolazi do povlačenja kapitala Sberbank BH dd iz zemlje, a zaustavljena su ulaganja u naftnu i plinsku industriju koja je u većinskom vlasništvu ruskih kompanija (rafinerija nafte, terminal za ukapljeni plin, najavljena plinifikacija). Tako nakon registriranog povećanja SDU u 2021. godini (od 22,1% g/g) dolazi do naglog pada ulaganja u prvom kvartalu 2022. godine (45,7% g/g)²⁸. Na osnovu prethodno navedenog, procjena je da bi SDU u 2022. godini mogla ostvariti svega 1,3% učešća u BDP.

Inflatorna kretanja uz značajno usporavanje privrednog rasta u svijetu te poremećaji i nestašice u snabdijevanju energentima i sirovinama neminovno će u narednom periodu negativno djelovati na daljnja ulaganja. Očekuje se da će doći do zastoja i kašnjenja u izgradnji već planiranih infrastrukturnih i energetske projekata (autoput Vukosavlje - Brčko²⁹, autoputa Banja Luka - Prijedor³⁰, aerodroma Trebinje i HES Gornja Drina, TE „Ugljevik 3“³¹). Na osnovu prethodno navedenog, procjena je da bi SDU u narednoj 2023. godini mogla dostići 1,8% učešća u BDP.

Grafikon 2: Projekcija DSU po godinama u procentima od BDP

Izvor: BHAS, CBBiH i DEP procjena

Postepenim smirivanjem situacije na međunarodnom tržištu i smanjenjem cijena energenata SDU bi se u narednim godinama (u 2024. i 2025. godini) postepeno počela oporavljati te bi dostigla oko 1,9% učešća u BDP.

²⁸ Prema posljednjim dostupnim podacima CBBiH za prvi kvartal 2022. godine ukupna SDU u Bosni i Hercegovini su sa dostignutih 192,0 mil. KM (neto finansijska pasiva) manja za 45,7% u odnosu na isti period u prošloj godini.

²⁹ <https://vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Premijer/Media/Vijesti/Pages/vukosavlje-brcko.aspx>

³⁰ <http://www.autoputevirs.com/aprs/Doc.aspx?cat=5&subcat=24&id=24&lang=cir&txt=295>, potpisan ugovor o koncesiji s kineskom kompanijom „China Shadong Int. Economic & technical cooperation Group Ltd.

³¹ <https://balkangreenenergynews.com/rs/firme-iz-kine-poljske-potpisale-ugovor-o-izgradnji-termoelektrane-ugljjevik-3/>

Daljnje zaoštavanje sankcija i potpuni prekid dosadašnjih linija snabdijevanja energentima i sirovinama koje su se do sada uvozile iz Rusije i Ukrajine uzrokovat će još veća inflatorna kretanja i padove ekonomske aktivnosti te neminovno usporiti investicione projekte u regionu i Bosni i Hercegovini. Zbog vezanosti za ruske kompanije naročito bi bilo pogođeno ulaganje u naftnu i plinsku industriju. Potrebno je napomenuti da je Bosna i Hercegovina još uvijek pod sankcijama Energetske zajednice³² što se može pokazati u narednom periodu kao prepreka za nova ulaganja. Mogućnost usložnjavanja političkih i sigurnosnih prilika u zemlji dodatno bi negativno utjecalo na učešće SDU u BDP-u koje bi se kretalo ispod 2%.

³² https://www.energy-community.org/implementation/Bosnia_Herzegovina.html

II PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA

II.1. Osnove i pretpostavke projekcija prihoda od indirektnih poreza

Projekcije indirektnih poreza temelje se na projekcijama makroekonomskih pokazatelja DEP-a iz aprila 2022. godine, a uzimaju u obzir trendove naplate indirektnih poreza, te tekuće vladine politike u oblasti indirektnog oporezivanja (*baseline* scenarij).

Tekuće politike u oblasti indirektnog oporezivanja obuhvataju:

- a) Zakonom o porezu na dodanu vrijednost reguliraju se obaveze i sistem plaćanja PDV-a³³.
- b) Zakonom o akcizama u Bosni i Hercegovini regulirana je politika akciza³⁴. Politika akciza na duhan u 2022. godini utvrđena je, osim prethodno navedenim zakonom, i Odlukom Upravnog odbora UIO³⁵. U sferi oporezivanja cigareta okončana je harmonizacija sa standardima EU u 2019. godini dostizanjem zakonskog limita akcize za sve kategorije cigareta, dok se na oporezivanje rezanog duhana primjenjuje politika prema izmjenama Zakona iz 2014. godine³⁶.
- c) Zakonom o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini³⁷ uređuju se osnovni elementi carinske politike, te opća pravila i postupci koji se primjenjuju na robu koja se unosi i iznosi iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.

II.2. Trendovi naplate indirektnih poreza

Prikupljeni prihodi od indirektnih poreza imaju dugoročno trend rasta uz izuzetke pada u kriznoj 2009. godini, pada u 2020. godini kao posljedica krize izazvane koronavirusom, te stagnacije i blagog rasta u 2012. i 2013. godini, dok su u 2021. godini zabilježena rekordna naplata ovih prihoda (Grafikon 2.1.).

Grafikon 2.1. Neto prihodi od indirektnih poreza na JR UIO (2006-2021)

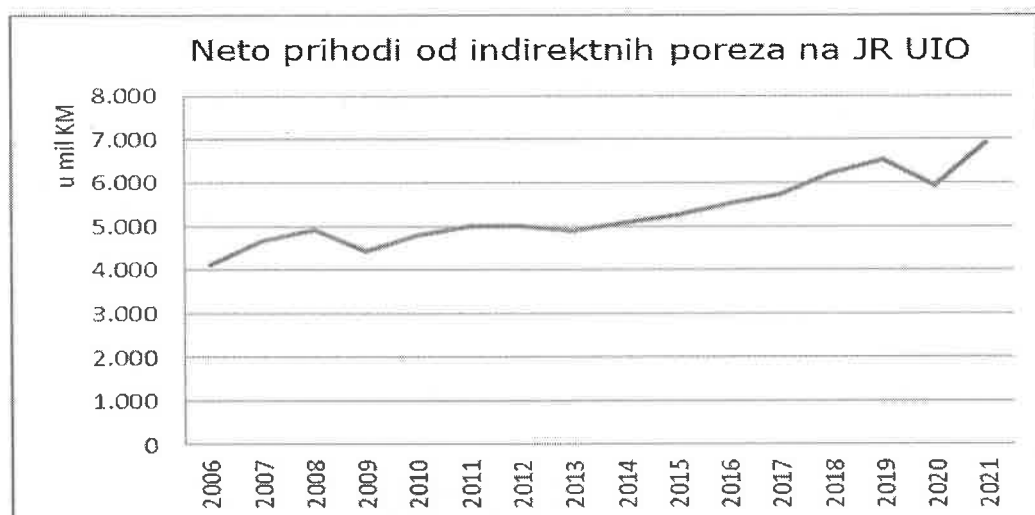
³³ "Službeni glasnik BiH", br. 9/05, 35/05, 100/08 i 33/17

³⁴ "Službeni glasnik BiH", br. 49/09, 49/14, 60/14 i 91/17

³⁵ Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2022. godinu ("Službeni glasnik BiH", br. 67/21).

³⁶ Nova politika je u primjeni od 1. 8. 2014. (Izmjene Zakona o akcizama u BiH, "Službeni glasnik BiH" br. 49/14)

³⁷ Novi Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH", br. 58/15) primjenjivat će se od 1. 8. 2022. godine (Vijeće ministara BiH je na 48. sjednici održanoj 30. 3. 2022. godine, na prijedlog Uprave za indirektno oporezivanje, donijelo Odluku o izmjeni Odluke o provođenju Zakona o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini, kojom se pomjera rok početka njene primjene s 1.4.2022. na 1.8.2022.) a do tog datuma se primjenjuje stari Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 57/04, 51/06, 93/08, 54/10 i 76/11). Izuzetak je član 207. novog Zakona koji se primjenjuje od 25. 4. 2018.g.

Izvor: UINO, OMA, Projekcije od indirektnih poreza za period 2022-2025, april 2021. g.

Tabela 2.2. Udio prihoda od indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u i ukupnoj potrošnji

(u %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BDP	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,4	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7	17,3
potrošnja	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	18,0	18,7	18,9	19,7	19,9	18,4	20,1

Izvor: Kalkulacija na osnovu podataka UIO i BHAS³⁸

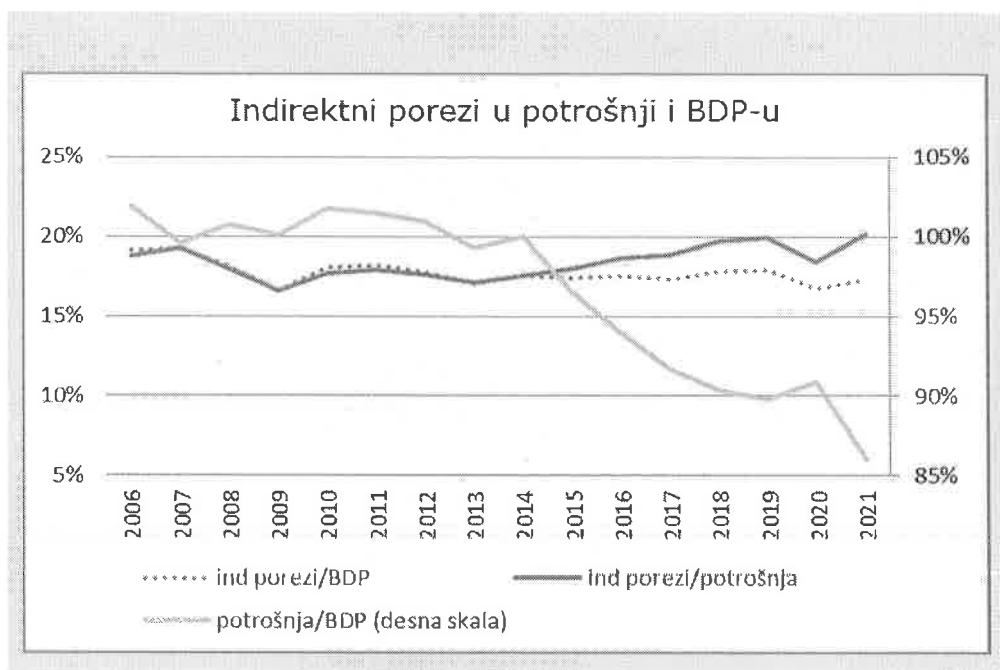
Udio indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u je značajno varirao proteklih godina (Tabela 2). Od osnivanja UIO (2006) se raspon ovog pokazatelja kretao od 16,6% (minimalna vrijednost, 2009. godina) do 19,2% (maksimalna vrijednost, 2007. godina). U prethodnoj 2021. godini je iznosio 17,3%. Dinamika indirektnih poreza u BDP-u zavisila je od brojnih faktora: kretanja poreznih stopa i porezne osnovice, efikasnosti naplate poreza, kretanja potrošnje, ali i drugih kategorija bruto društvenog proizvoda (investicije, uvoz i izvoz), koje osim potrošnje utječu na visinu nazivnika ovog pokazatelja. Udio indirektnih poreza sa JR UIO u ukupnoj potrošnji je također varirao, a od 2014. do 2019. godine imao je neprekidni trend rasta. U 2019. godini je iznosio 19,9%, dok je u 2020. godini opao na 18,4%. U 2021. godini je ponovo narastao na 20,1 %, što je maksimum od osnivanja UIO.

Na sljedećem grafikonu prikazan je udio indirektnih poreza u BDP-u BiH u periodu 2006 - 2021. godine razložen na komponente: udjela prihoda od indirektnih poreza u ukupnoj potrošnji i udjela ukupne potrošnje u BDP-u (u skladu s metodologijom iz OECD analize³⁹).

³⁸ Dokumenti Agencije za statistiku BiH: Bruto domaći proizvod za Bosnu i Hercegovinu 2021, Rashodni pristup, prvi rezultati, 30. 9. 2022. godine; Bruto domaći proizvod prema proizvodnom, dohodovnom i rashodovnom pristupu, 2020, 28. 2. 2022. i Bruto domaći proizvod - vanredno saopćenje od 19. 7. 2021. godine

³⁹ Simon, H. and M. Harding (2020), "What drives consumption tax revenues?: Disentangling policy and macroeconomic drivers" OECD Taxation Working Papers.

Grafikon 2.3. Indirektni porezi u potrošnji i BDP-u, 2006 - 2021

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Na osnovu Grafikona se može zaključiti da je udio indirektnih poreza u BDP-u i u potrošnji bio na približno jednakom nivou sve do 2015.g, do kada se udio potrošnje u BDP-u kretao na nivou oko visokih 100%. Od 2015. godine je nastupio trend pada udjela potrošnje u BDP-u (s izuzetkom blagog rasta u 2020. godini), a u 2021. godini on je iznosio 86,0%. S padom udjela potrošnje u BDP-u, od 2015. godine je linija udjela indirektnih poreza u potrošnji iznad linije njihovog udjela u BDP-u.

U 2021. godini došlo je do snažnog pada udjela potrošnje u BDP-u u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, udio indirektnih poreza u BDP-u je porastao za 0,6 p.p., čime on dostiže nivo od 17,3%. Analizirano prema komponentama iz jednačine OECD, rast udjela indirektnih poreza u BDP u 2021. godini kumulativni je rezultat godišnjeg rasta udjela indirektnih poreza u potrošnji za 1,73 p.p., te pada udjela potrošnje u BDP-u za 4,81 p.p.

Naplata u 2021. godini

U 2021. godini ostvaren je rast naplate indirektnih poreza veći za 16,7% u odnosu na pandemijsku 2020. godinu, odnosno veći za 5,8% u odnosu na rekordnu 2019. godinu. Dok je u prvom kvartalu ostvaren negativan rast naplate prihoda od 4,2% kao posljedica pandemije, u drugom kvartalu dolazi do oporavka, odnosno do snažnog rasta naplate od 3,15%. Najveći utjecaj na rast godišnje naplate prihoda ima rast naplate indirektnih poreza od nerezidenata (dijaspore, turista, prekogranični i malogranični promet) u trećem i četvrtom kvartalu od 23,4% i 19,4% respektivno.

U skladu sa zvanično objavljenim podacima u Biltenu broj 201/202, mart/april 2022.god. izdat od strane OMA-e, na rast naplate neto prihoda od indirektnih poreza u 2021. godini najveći utjecaj je imao rast naplate PDV-a, a dekompozicija suficita

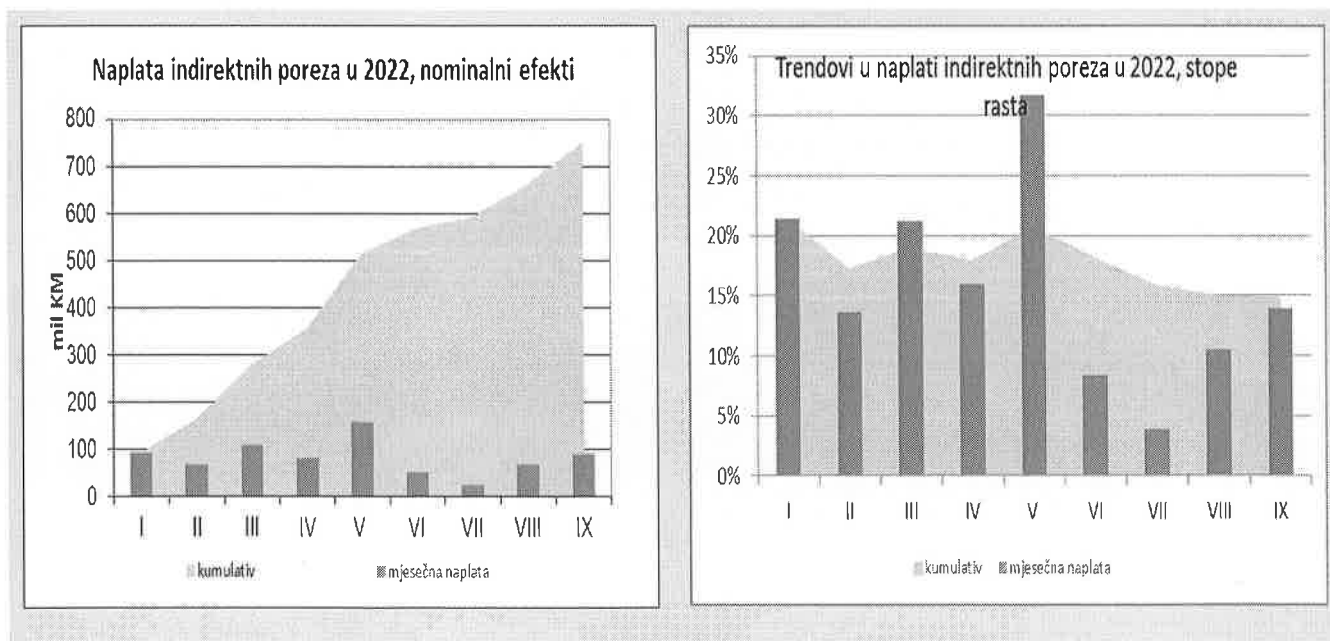
PDV-a pokazuje da je pozitivan trend u odnosu na 2019. godinu zabilježen i kod naplate PDV-a na uvoz i u naplati domaćeg PDV-a, dok je manji rast ostvaren kod naplate prihoda od carina i putarine. Što se tiče akciza, blagi rast ostvaren je samo kod akciza na alkohol i alkoholna pića, a sve ostale podvrste su manje u odnosu na 2019. godinu, te je i ukupna akciza ispod naplate u 2019. godini. Samo u prvom kvartalu 2021. godine naplata je bila na nivou istog kvartala 2019. godine kao posljedica pandemije iz prethodnog perioda, dok je u ostala tri kvartala u odnosu na iste periode 2019. godine, usljed relaksiranja mjera za suzbijanje pandemije postepeno došlo do oporavka naplate, te je zabilježen rast od 5,1%, 7,7% i 9,8% (respektivno).⁴⁰

Naplata u prva tri kvartala 2022. godine

Ukupni prihodi

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku na JR UIO je u mjesecu septembru 2022. naplaćeno 121 mil. KM bruto prihoda više nego u istom mjesecu 2021. godine, a istovremeno su isplate povrata bile veće za 30,8 mil. KM. U konačnici, neto naplata indirektnih poreza u septembru je iznosila 740 mil. KM, što je za 13,9% više nego u septembru 2021., odnosno za 90,2 mil. KM (Grafikon 2.4). Snažan rast naplate u septembru povećao je kumulativni suficit u naplati indirektnih poreza. Tako je u periodu januar - septembar 2022. u odnosu na isti period 2021. neto naplata je bila veća za 750,3 mil. KM, odnosno za 14,8%.

Grafikon 2.4. Naplata indirektnih poreza u 2022. godini: nominalni efekti i stope rasta

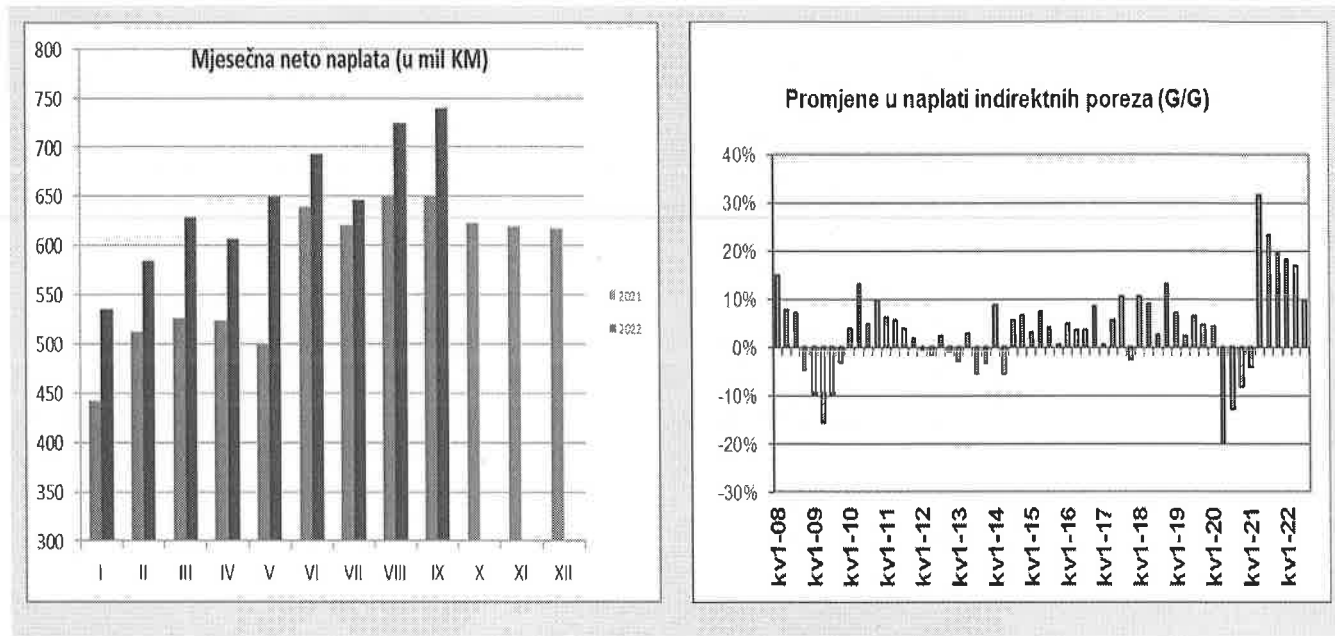

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

⁴⁰ OMA: Bilten broj 201/202, mart/april 2022.god.

Analiza naplate prihoda od indirektnih poreza u prvih pet mjeseci 2022. godine ukazuje na visoke neto efekte, koji su zbog niske osnovice za poređenja iz 2021. imali za rezultat visoke mjesečne stope rasta u 2022. Do juna 2021. osnovica za poređenja bila je niska zbog restriktivnih *anti-covid* mjera, no, već u narednim mjesecima do kraja 2021., nakon ublažavanja epidemioloških mjera, raste naplata prihoda. Zbog više osnovice za poređenje neto efekti nakon maja 2022., u smislu dodatno naplaćenih prihoda, manji su, a mjesečne stope rasta znatno niže.

Grafikon 2.5 Mjesečna neto naplata indirektnih poreza

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalna poređenja ukazuju na visoke stope rasta naplate od drugog kvartala 2021., s trendom blagog usporavanja, koji je i očekivan zbog iscrpljivanja baznog efekta iz 2020. odnosno 2021. godine. U prvom kvartalu 2022. ostvaren je rast neto naplate indirektnih poreza od 18,2%, u drugom kvartalu rast od 17,1 %, a u trećem kvartalu 9,9% u odnosu na isti kvartal 2021. godine. Usporavanje se može vidjeti i u distribuciji neto efekata. Od ukupno 750,3 mil. KM neto efekata u prvom kvartalu 2022. je ostvareno 37,2% (ili 279,2 mil. KM), u drugom 38,5% (ili 289,1 mil. KM), a u trećem 24,3% (ili 182 mil. KM). Značajan faktor usporavanja neto naplate indirektnih poreza je i ogroman rast povrata, kao posljedice rasta uvoza⁴¹ i izvoza⁴².

Analiza po vrstama prihoda

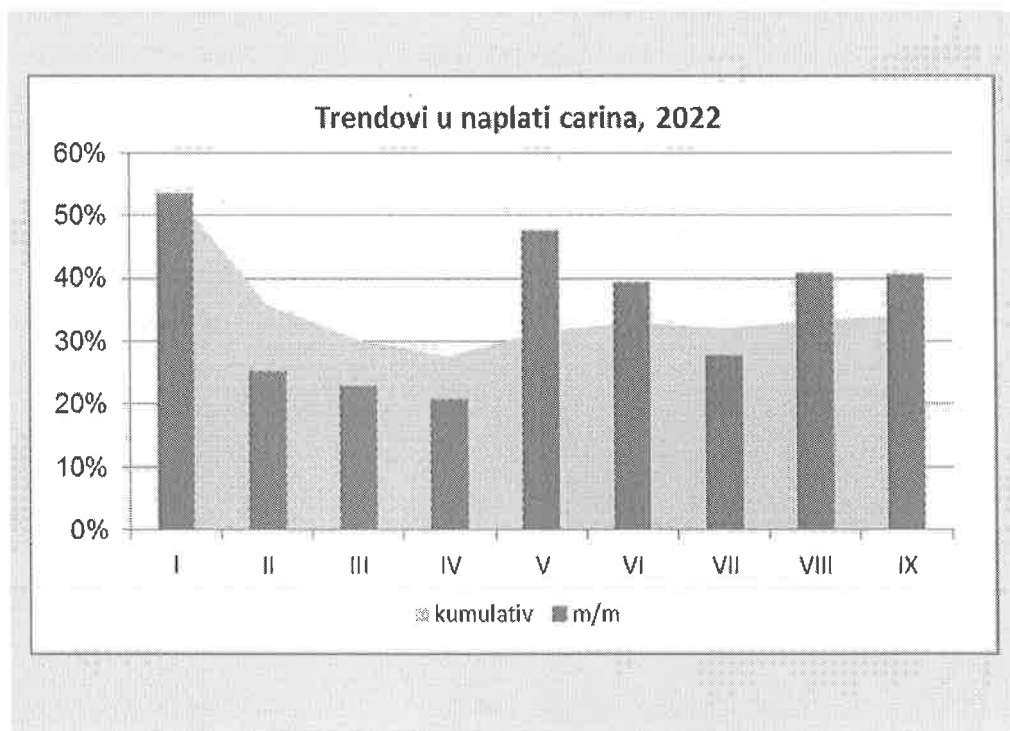
Carine.

U septembru je nastavljen trend visokih stopa rasta prihoda od carina. Naplaćeno je 40,5% carina više nego u istom mjesecu 2021. godine, što je stabiliziralo rast kumulativnih prihoda od carina na 34,2% (Grafikon 2.6).

⁴¹ Prema podacima UIO rast uvoza u periodu januar - septembar 2022 iznosio je 38,5%,.

⁴² Prema podacima UIO rast izvoza u periodu januar - septembar 2022 iznosio je 33,7%.

Grafikon 2.6. Trendovi u naplati carina, 2022

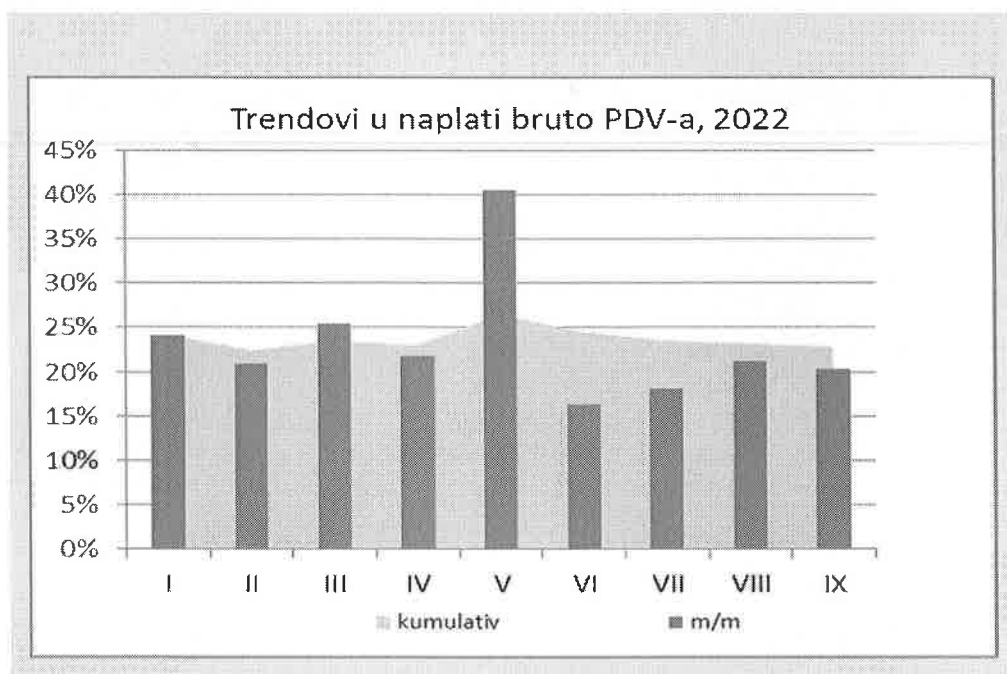

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Porez na dodanu vrijednost. (PDV)

Naplata PDV-a u 2022. je stabilna, s vrlo visokim mjesečnim stopama rasta. Mjesečne stope rasta bruto naplate su se kretale u rasponu između 20% i 25% u prvih pet mjeseci 2022. zbog efekta baze iz 2021., a posljednja tri mjeseca s umjerenijim stopama rasta. Vrlo visoki rast u maju od 40% predstavlja ovogodišnji maksimum. Umjerenije stope rasta nakon maja, maksimalno do 20%, dovele su do usporavanja kumulativnog rasta na 22,8% na nivou devet mjeseci.

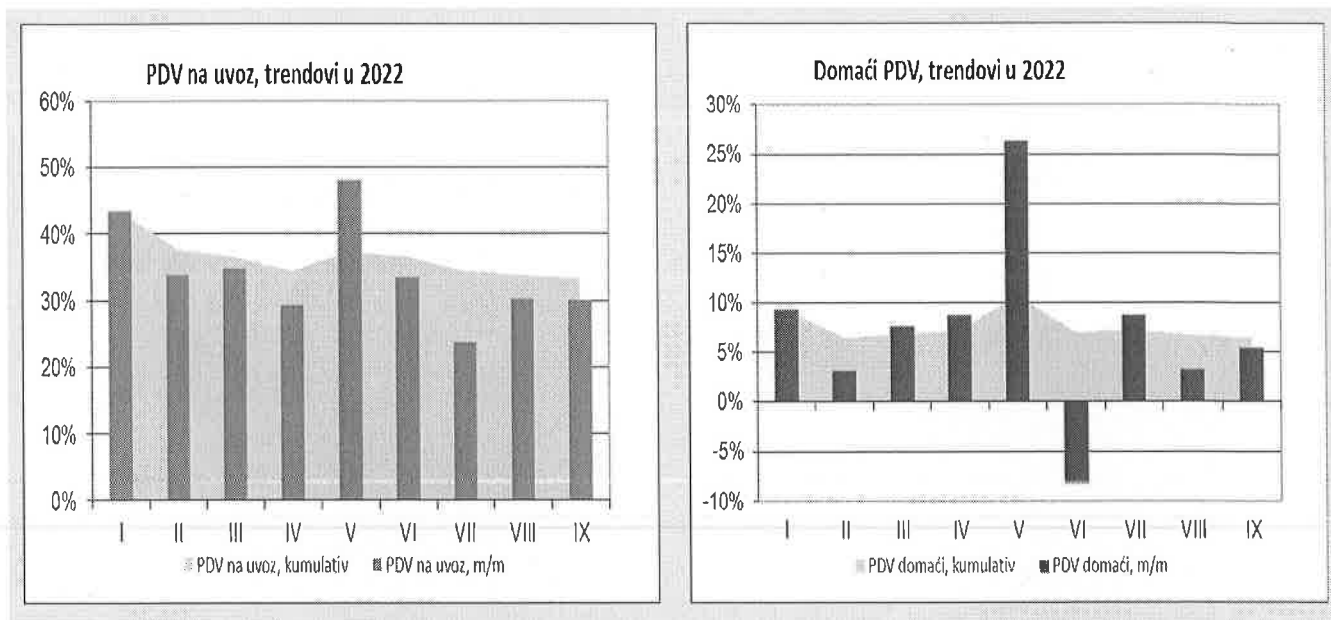
Grafikon 2.8. Trendovi u naplati PDV-a

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Analiza strukture bruto PDV-a ukazuje na zaključak da je rast bruto naplate PDV-a u 2022. u najvećoj mjeri posljedica pozitivnih trendova u naplati PDV-a na uvoz. Kumulativni efekat većeg pondera PDV-a na uvoz u strukturi bruto PDV-a i vrlo visokih mjesečnih stopa rasta jeste kumulativna stopa rasta od 30%. S druge strane, u naplati domaćeg PDV-a primjetne su snažne oscilacije, pogotovo u maju i junu. Zbog osciliranja naplate kumulativna stopa rasta domaćeg PDV-a u istom periodu iznosi 6,5%. No, i dalje se radi o visokoj stopi rasta u odnosu na projekcije potrošnje. Nakon usklađivanja trenutno neusklađenih prihoda, od kojih se veći dio odnosi na PDV-e, kumulativna stopa rasta domaćeg PDV-a će u svakom slučaju biti veća.

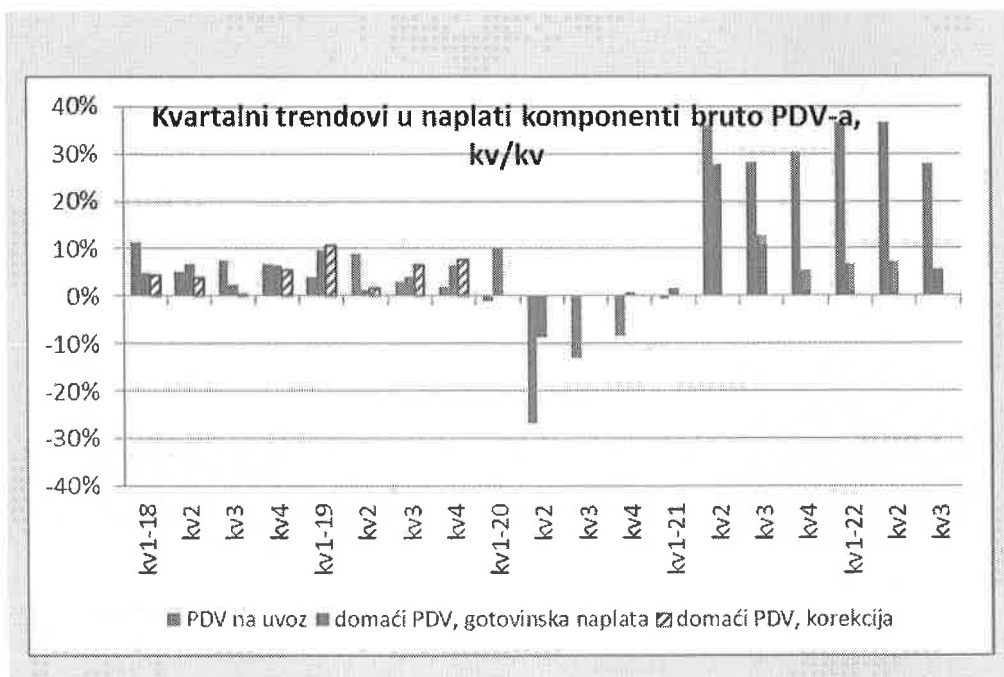
Grafikon 2.9. Mjesečna naplata prihoda od PDV-a na uvoz i domaćeg PDV-a

Izvor: UINO, OMA: Projekcije indirektnih poreza za period 2022-2025, april 2022. g.

Kvartalna analiza pokazuje stabilan kvartalni rast domaćeg PDV-a u posljednjih šest kvartala, a evidentno je usporavanje rasta kod PDV-a na uvoz u trećem kvartalu 2022.

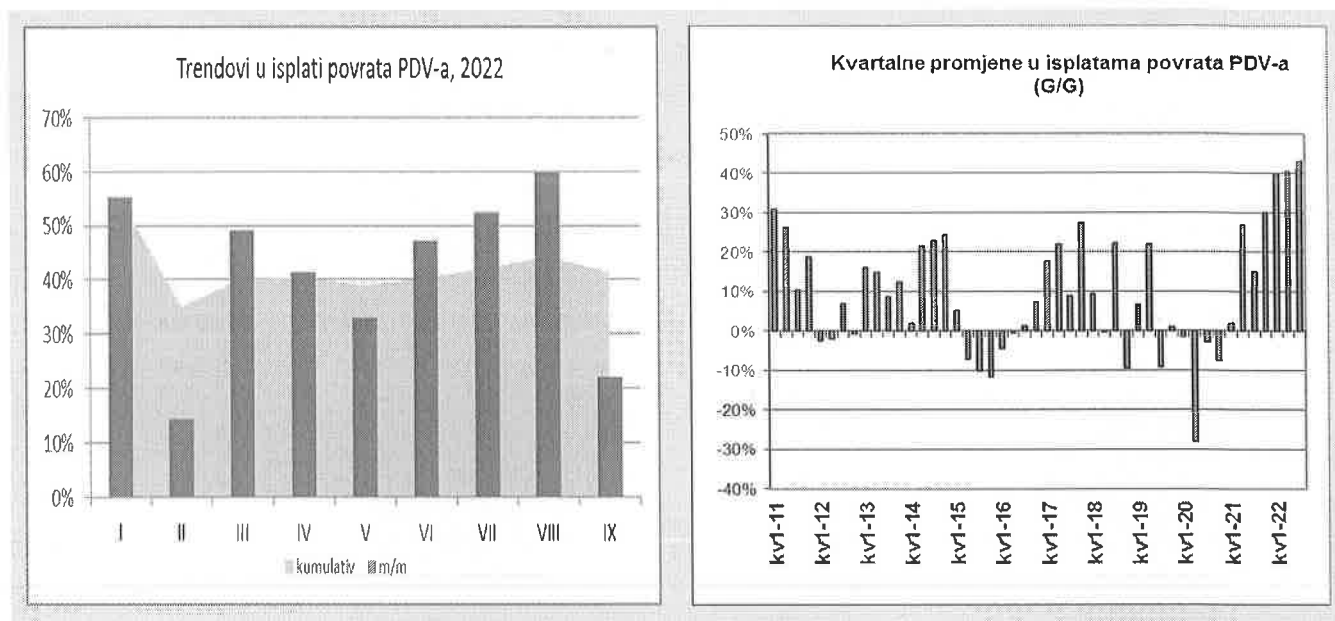
Grafikon 2.10 Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Analize mjesečnih isplata povrata PDV-a u 2022. pokazuju visoke isplate, čak i do 60% veće nego u referentnom mjesecu 2021., tako da je na nivou devet mjeseci 2022. isplaćeno čak 41,3% više povrata PDV-a nego u istom periodu 2021.

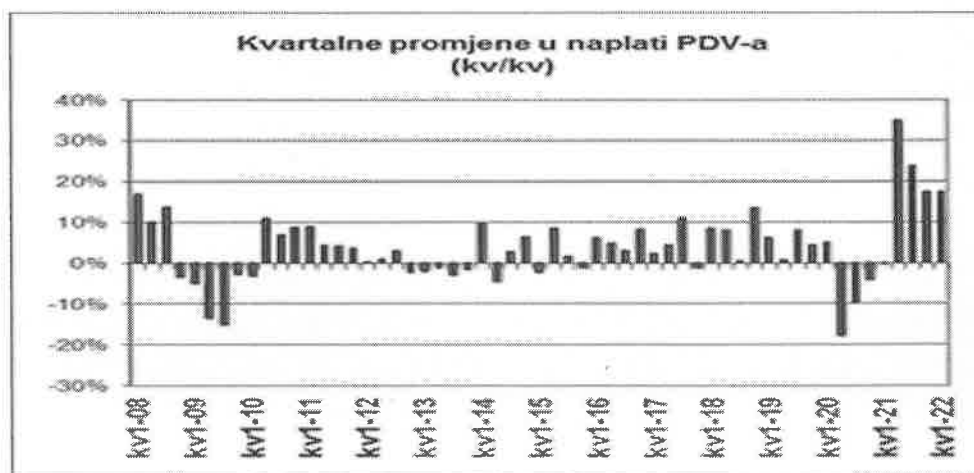
Grafikon 2.11 Kvartalne promjene u isplatama povrata PDV-a

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA.

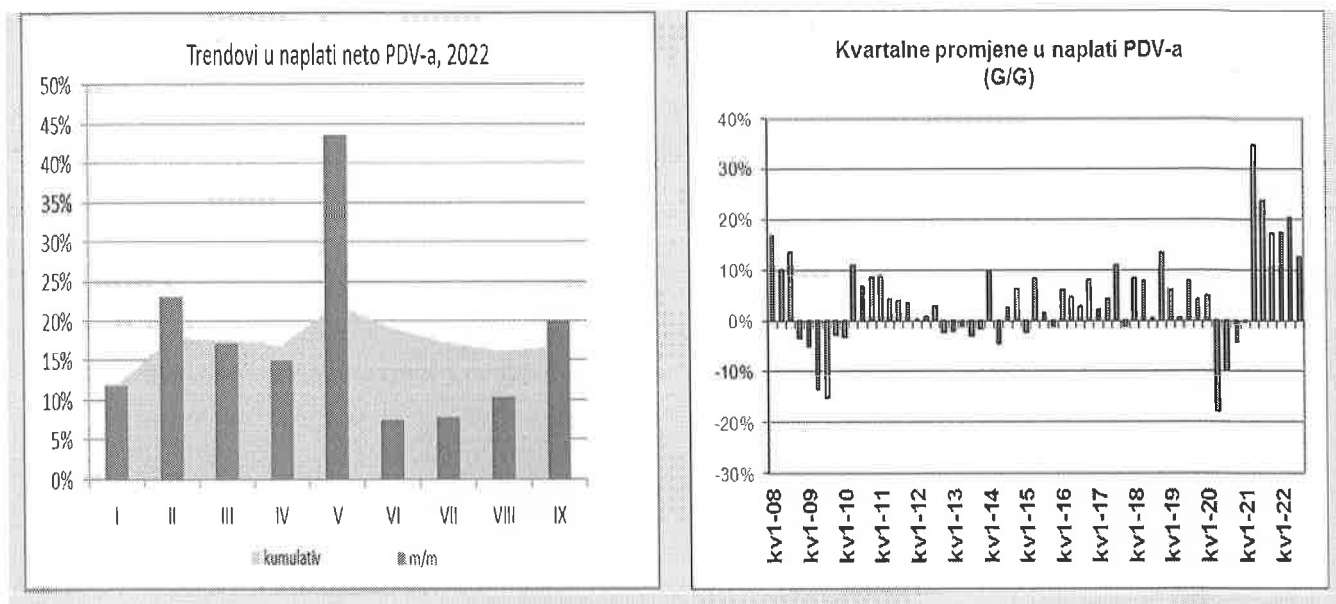
Analiza kvartalnih trendova (Grafikon 2.11, prikaz desno) ukazuje na vrlo visoke kvartalne stope rasta u 2022. godini, s rastućim trendom u trećem kvartalu (43,3%). Zbog manjeg usporavanja isplata povrata u septembru 2022 (vid. Grafikon 2.11, prikaz lijevo) udio kumulativa povrata PDV-a u kumulativu bruto PDV za devet mjeseci 2022. je smanjen na 28,9%, što je za 3,8 procentnih poena iznad udjela u istom periodu 2021.

Grafikon 2.12 Trendovi u isplati PDV povrata

Izvor: UINO, OMA: Projekcije indirektnih poreza za period 2022-2025, april 2022. g.

Grafikon 2.13. Trendovi u naplati neto PDV-a

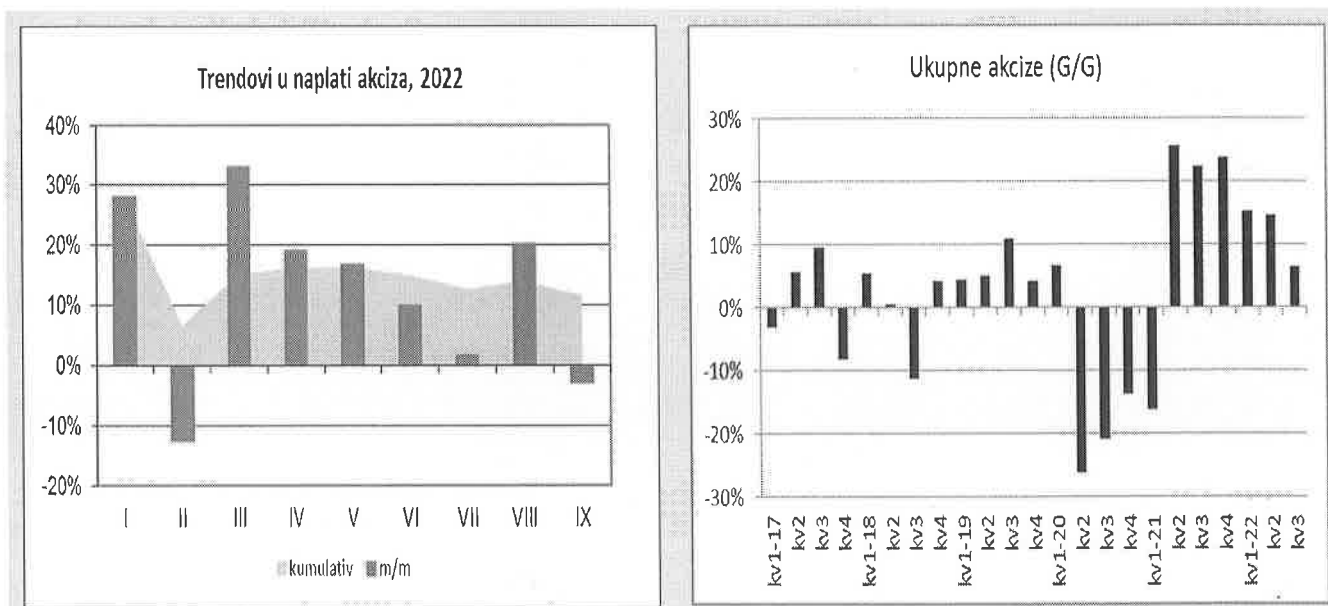

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Akcize i putarina

U prvom kvartalu 2022. godine nastavljen je pozitivan trend rasta naplate akciza koji traje još od prethodna tri kvartala. Iako je u drugom mjesecu zabilježen značajan pad naplate, zahvaljujući snažnom rastu u prvom i trećem mjesecu, na nivou kvartala ostvaren je rast od 15,2%.

Grafikon 2.14. Ukupne akcize

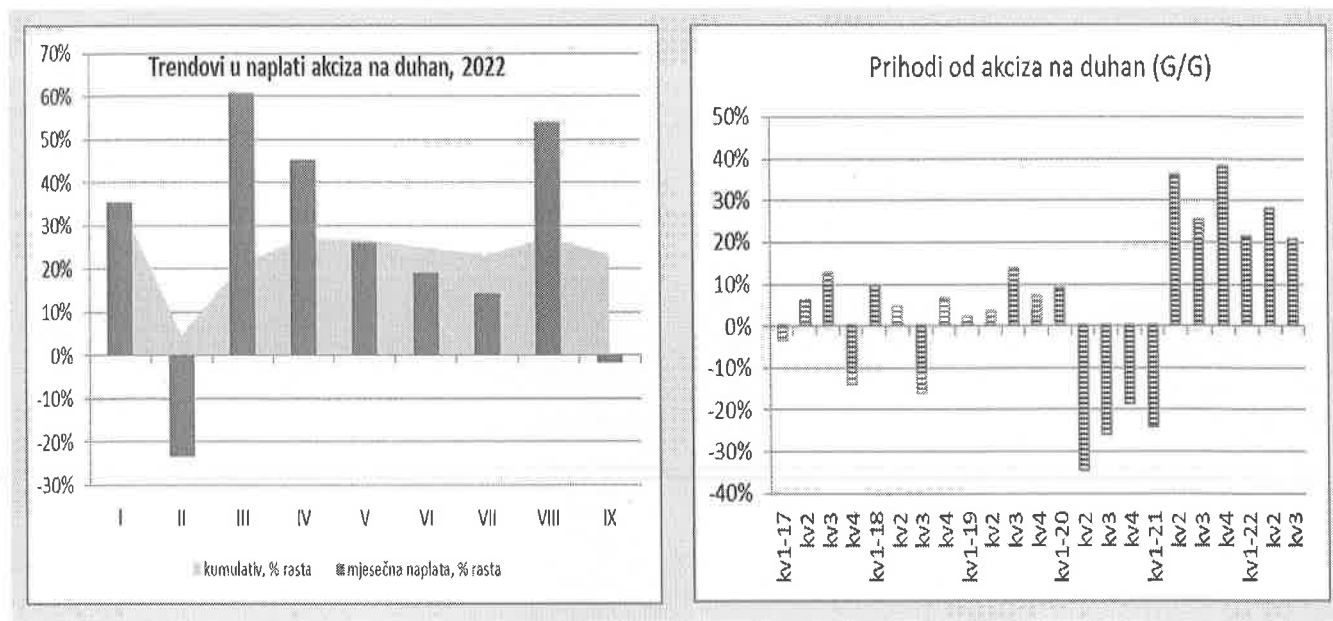

Izvor: UINO, OMA: Projekcije indirektnih poreza za period 2022-2025, april 2022. g.

Analiza naplate akciza po vrstama proizvoda na koje se naplaćuju ukazuje na zaključak da je rast prihoda od akciza u cijelosti determiniran naplatom akciza na duhanske prerađevine. Štaviše, efekti naplate akciza na duhanske prerađevine na

ukupnu naplatu su u određenoj mjeri umanjene zbog smanjenja naplate akciza na derivate nafte.

Grafikon 2.15. Prihodi od akciza na duhan (kv/kv)

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

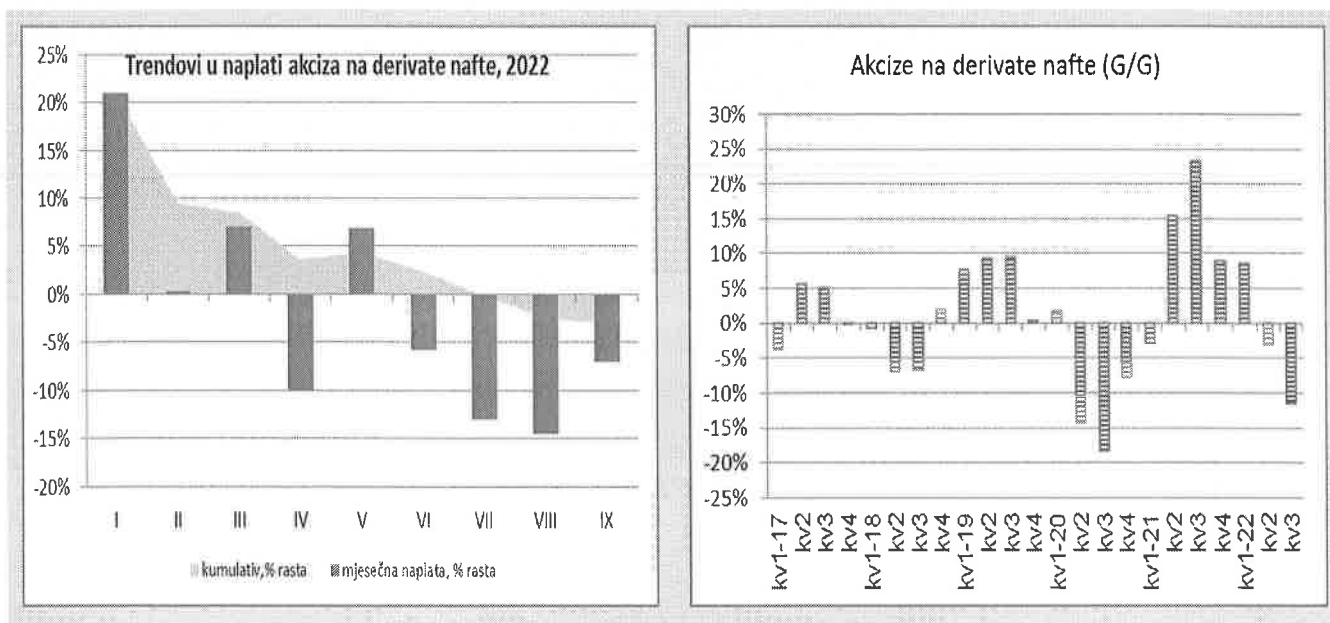
U početku 2022. godine naplata akciza na duhanske prerađevine je snažno oscilirala, a od marta je zabilježen stabilan rast, ali ponovo sa snažnim oscilacijama. Zbog rastuće osnovice za poređenja iz 2021. godine mjesečne stope rasta su pale s visokih 60,6%, ostvarenih u martu, na 14,1% u julu. Međutim, u augustu je ponovo ostvaren rast naplate prihoda od čak 53,9%, a u septembru pad od 1,7%. U konačnici, kumulativna stopa rasta za devet mjeseci 2022. iznosi 23,3%. Kvartalna analiza pokazuje vrlo visoke stope rasta od drugog kvartala 2021. Stope rasta u 2022. su malo niže, u prvom i trećem kvartalu 21%, a u drugom 27,9%.

U cjelini, očigledno je da su se ostvarila očekivanja da će u ljetnoj sezoni značajnije porasti potrošnja nerezidenata i pored rasta maloprodajnih cijena cigareta. Politika zadržavanja iste maloprodajne cijene najjeftinijeg brenda cigareta čak sedam mjeseci je spriječila migraciju konzumenata iz te kategorije kupaca na crno tržište ili na korištenje duhana. S druge strane, politika ekonomije obima uz umjerene cijene je očigledno bila profitabilna, i pored rasta troškova inputa, te je donijela prihode, kako duhanskoj industriji, tako i prihode akciza i pripadajućeg PDV-a na JR UIO.

Za razliku od akciza na duhanske prerađevine dubioze u naplati **akciza na derivate nafte** su iz mjeseca u mjesec sve veće. U junu je bio ostvaren pad prihoda od akciza od 5,7%, u julu pad od 12,9%, u augustu čak 14,5%, a u septembru 7% u odnosu na referentne mjesec 2021. (Grafikon 2.15, prikaz lijevo). To je i očekivano, s obzirom na visoki rast maloprodajnih cijena derivata nafte koji nije praćen rastom dohotka. Treba imati u vidu da je prva dva mjeseca 2022., do izbivanja rata u Ukrajini, naplata akciza na derivate nafte bila solidna, uzimajući u obzir rast cijena nafte na svjetskom tržištu. Zbog cjenovne konkurentnosti BiH je bila u zimskoj

sezoni atraktivna destinacija nerezidentima, kako dijaspori i turistima, tako i osobama u pograničnim krajevima i u tranzitu, što je rezultiralo povećanom potrošnjom. To je ujedno i razlog što je na nivou prvog polugodišta ipak ostvaren skroman rast naplate akciza na derivate nafte od 2,3%. Nakon izbijanja ratnih sukoba pad potrošnje, a time i naplate akciza, bio je neminovan zbog visokog rasta maloprodajnih cijena derivata nafte. Nakon strmoglavog pada naplate u trećem kvartalu 2022. kumulativna naplata akciza na derivate nafte za devet mjeseci 2022. je manja za 3,1% u odnosu na naplatu akciza u istom periodu 2021.

Grafikon 2.16. Prihodi od akciza na derivate nafte

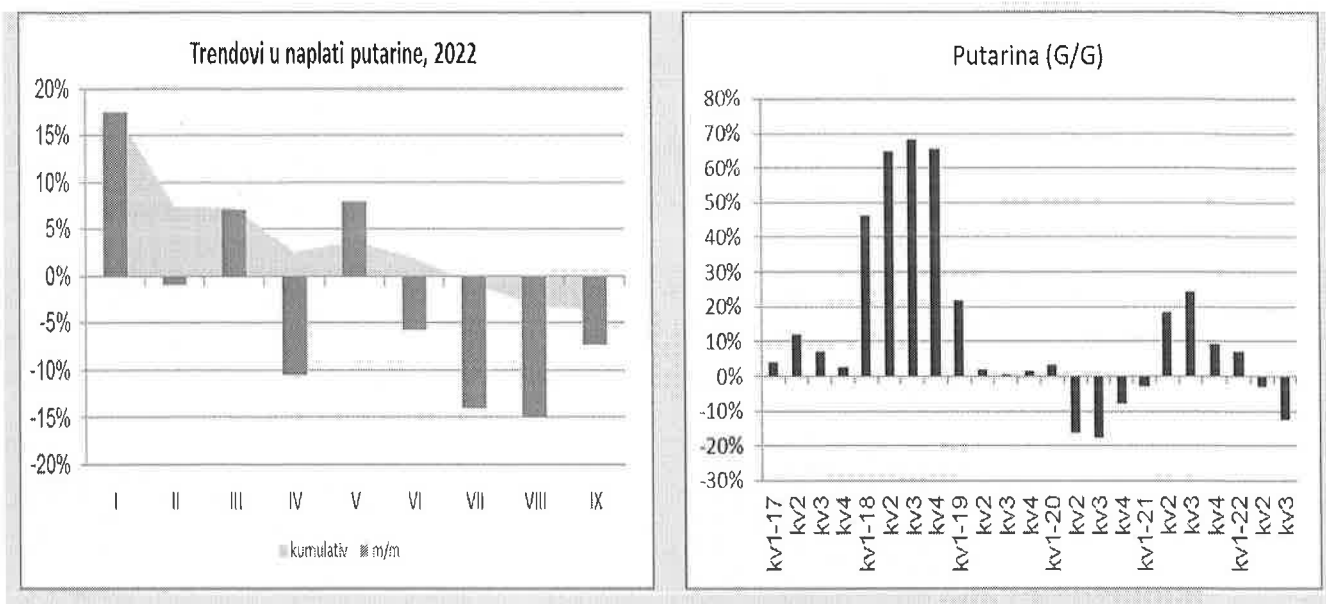

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalna analiza na najbolji način ilustrira negativne trendove u naplati akciza na derivate nafte. Pozitivni trendovi iz 2021. zadržali su se samo u prvom kvartalu, kad je ostvaren rast akciza od 8,5%. Rat u Ukrajini, zaoštavanje energetske krize i povećanje cijena nafte na svjetskom tržištu donijelo je prvo pad od 3% u drugom kvartalu 2022., da bi u trećem kvartalu pad akciza iznosio čak 11,6%.

Naplata prihoda od **putarine** prati naplatu akciza na derivate nafte, s tim da su negativni trendovi lošiji nego kod naplate akciza na derivate nafte zbog različitog obuhvata osnovice i obračuna akciza i putarine. Zbog daljeg pada naplate putarine u septembru od 7,3% kumulativni pad za devet mjeseci iznosi 3,7% .

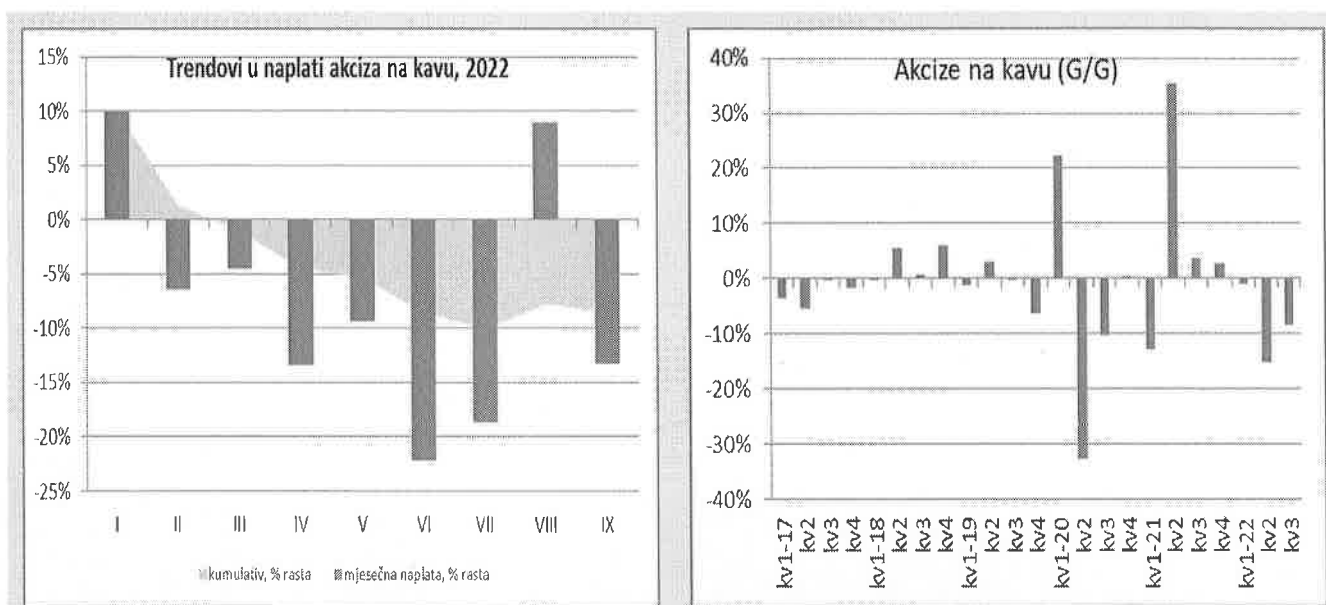
Grafikon 2.17 Prihodi od putarine (kv/kv)

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Naplata akciza na **kafu** je bila negativna u svim mjesecima osim u januaru i augustu, tako da je na nivou devet mjeseci 2022. zabilježen pad od 8,5%. Kvartalna analiza ukazuje na negativne trendove u sva tri kvartala 2022.

Grafikon 2.18. Prihodi od akciza na kafu (kv/kv)

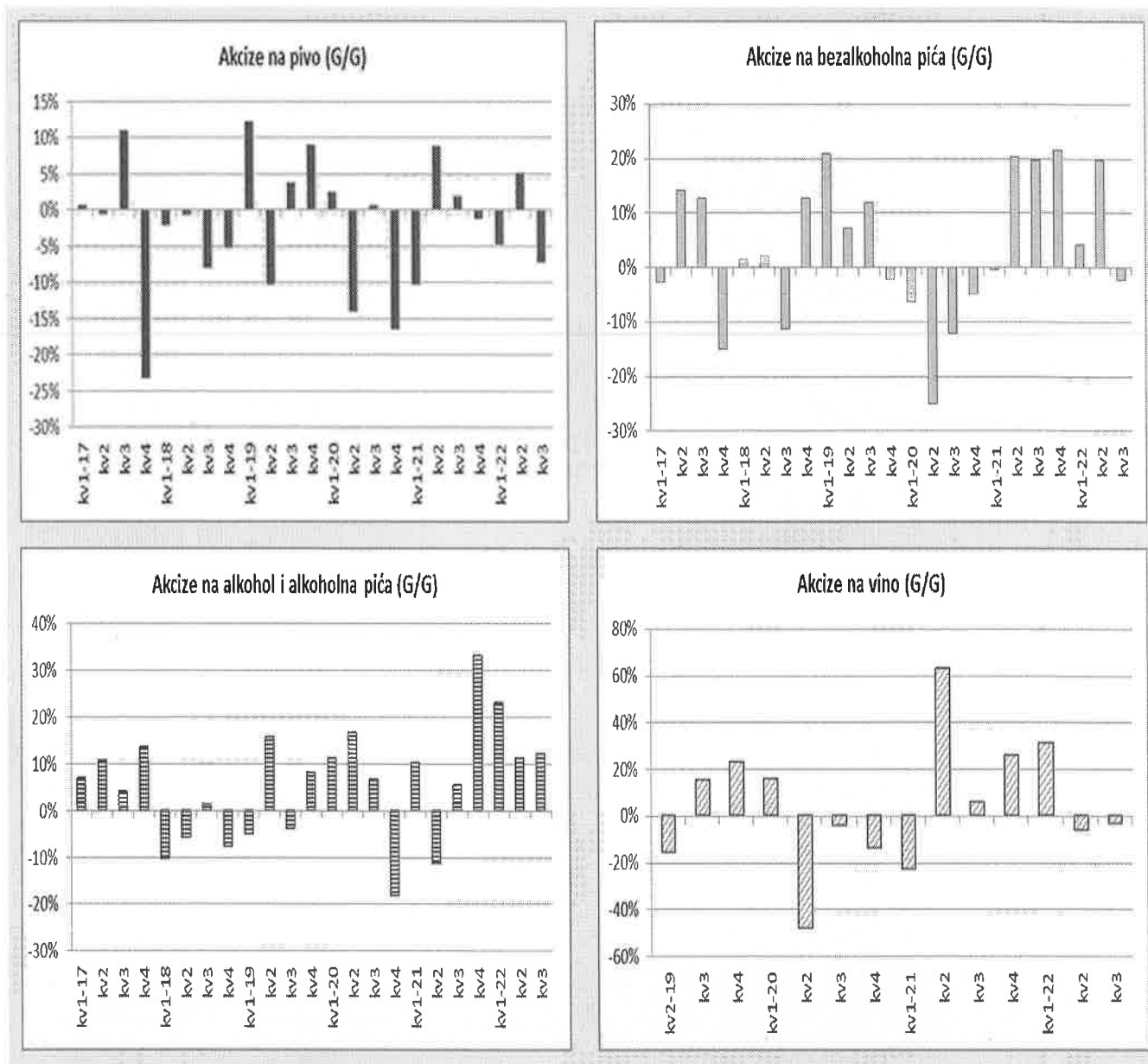

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U 2022. pozitivni trendovi iz 2021. su nastavljani samo u naplati akciza na **alkohol i alkoholna pića** u sva tri kvartala. S druge strane, u naplati akciza na **bezalkoholna pića** trendovi su se pogoršali u trećem kvartalu 2022., a u naplati akciza na vina i u drugom kvartalu 2022. Za razliku od ostalih vrsta indirektnih poreza u naplati akciza na **pivo** nije bilo pozitivnih efekata, niti u drugom polugodištu 2021. u odnosu na ekstremno nisku bazu u 2020., niti u prvom dijelu 2022. godine. Pozitivan rast naplate je ostvaren samo u drugom kvartalu 2022., dok je u prvom i trećem kvartalu ostvaren pad naplate. Čak ni rast od 6,1% u naplati akciza na uvozna piva na nivou devet

mjeseci 2022. i njihov visok ponder u ukupnoj naplati nije moglo neutralizirati pad prihoda od akcize na domaća piva od 8,8%.

Grafikon 2.19. Trendovi u naplati akciza na pivo, bezalkoholna pića, alkohol i alkoholna pića i vino

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

II.3. Projekcije prihoda od indirektnih poreza (osnovni scenarij)

Kako bi se osigurala uporedivost projektiranih i naplaćenih prihoda od indirektnih poreza, projekcije prihoda od istih prikazane su na gotovinskoj osnovi u skladu s izvještajima UINO o naplati po vrstama prihoda. Projekcije prihoda za period 2022-2025. godine prikazane su u sljedećoj Tabeli.

Tabela 2.2. Osnovni scenarij projekcija prihoda od indirektnih poreza (2022 - 2025. godina)

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektna stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
		2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025
PDV	4.429,9	5.087,1	5.329,3	5.474,8	5.663,2	14,8%	4,8%	2,7%	3,4%
Akcize	1.475,9	1.640,4	1.604,4	1.709,8	1.744,4	11,1%	-2,2%	6,6%	2,0%
Carine	324,4	423,2	449,1	476,0	510,3	30,5%	6,1%	6,0%	7,2%
Putarina	655,0	626,5	637,2	654,4	674,0	-4,4%	1,7%	2,7%	3,0%
Ostalo	34,1	50,8	34,1	34,1	34,1	49,2%	-33,0%	0,0%	0,0%
UKUPNO	6.919,3	7.828,1	8.054,0	8.349,0	8.625,9	13,1%	2,9%	3,7%	3,3%
Namjenska putarina *)	-409,1	-391,6	-398,2	-409,0	-421,2	-4,3%	1,7%	2,7%	3,0%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	6.510,3	7.436,5	7.655,8	7.940,0	8.204,6	14,2%	2,9%	3,7%	3,3%

Izvor: UINO, OMA: Projekcije indirektnih poreza za period 2022-2025, oktobar 2022. g

Napomene:

*) Namjenska putarina je do 1. 2. 2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, namijenjen u cijelosti za izgradnju autoputeva, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte, za izgradnju autoputeva (0,20 KM/litri) i izgradnju i rekonstrukciju ostalih puteva (0,05 KM/litri).

Projekcije učešća prihoda u BDP-u prikazane su u Tabeli 2.21.:

Tabela 2.3. Osnovni scenarij projekcije prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a 2022- 2025. god.

Vrsta prihoda (neto)	u % BDP-a				
	Izvršenje	Projekcija			
	2021	2022	2023	2024	2025
PDV	11,1%	11,6%	11,4%	11,1%	10,9%
Akcize	3,7%	3,7%	3,4%	3,5%	3,4%
Carine	0,8%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
Putarina	1,6%	1,4%	1,4%	1,3%	1,3%
Ostalo	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
UKUPNO	17,3%	17,8%	17,2%	16,9%	16,6%
Namjenska putarina	-1,0%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,8%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	16,3%	16,9%	16,4%	16,1%	15,8%

Izvor: UINO, OMA: Projekcije indirektnih poreza za period 2022-2025, septembar 2022. g

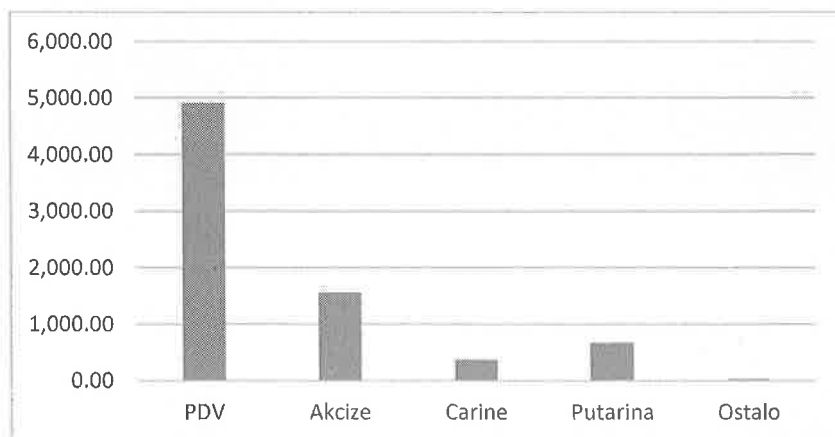
Napomena:

*) Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte

Projekcije za 2022. godinu

Projektirani iznos neto naplate prihoda od indirektnih poreza za 2022. godinu iznosi 7.550,4 mil. KM što je u odnosu na prethodnu godinu više za 9,1% ili za 631,1 mil KM. Grafikon 2.20. prikazuje učešće pojedinih vrsta prihoda u projektiranom apsolutnom rastu ukupnih prihoda.

Grafikon 2.20. Projekcije rasta prihoda za 2022. godinu (mil. KM)

Izvor: UINO, OMA: Projekcije indirektnih poreza za period 2022-2025, april 2022. g

U prvih devet mjeseci 2022. godine ostvarena je stopa rasta neto prihoda od indirektnih poreza od 14,8% u odnosu na isti period 2021. godine. Prema projekcijama DEP-a, očekuje se nominalni rast BDP-a od 12,6% u 2022. godini. Imajući u vidu da stopa rasta prihoda u periodu I-IX 2022. godine dijelom proizlazi iz specifičnosti u statističkoj osnovici za poređenje (niska osnovica u prvom dijelu 2021. godine zbog strogih restriktivnih mjera u borbi protiv koronavirusa), te uzimajući u obzir ogromne nepoznanice u pogledu dešavanja u Ukrajini i razvijanja epidemiološke situacije u zemlji i okruženju, projektirana stopa rasta prihoda od indirektnih poreza za 2022. godinu je nešto niža od devetomjesečne stope rasta i iznosi 13,1%.

PDV

Nakon pada neto prihoda od PDV-a u 2020. godini od 6,8%, koji je bio posljedica pandemije koronavirusa, u 2021. godini zabilježen je njihov snažan oporavak. U 2021. godini ostvarena je visoka stopa rasta neto prihoda od PDV-a od 18,2% u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu je naplata premašila prikupljene neto prihode u „pretkriznoj“ 2019. godini za više od 400 mil. KM. Analiza trendova naplate neto PDV-a u tekućoj godini ukazuje na nastavak pozitivnih trendova iz 2021. godine. Na osnovu preliminarog izvještaja, u prvih devet mjeseci 2022. godine ostvaren je rast neto prihoda od PDV-a od 16,6%. Naplatu u prvih devet mjeseci 2022. karakteriziraju vrlo visoka stopa rasta prihoda od PDV-a na uvoz, stabilna stopa rasta prihoda od domaćeg PDV-a i visoke isplate povrata (vid. dio 1.3.2. Naplata u periodu januar – septembar 2022.g.). Projektirani iznos prihoda od PDV-a u 2022. godini iznosi 5.087,1 mil KM, što je za 14,8% više od ostvarenja u 2021. godini. Projekcija je zasnovana na historijskoj sezonskoj shemi naplate pojedinih kategorija PDV-a (koja ne uključuje specifičnosti u prethodne dvije godine), te kretanjima i projekcijama makroekonomskih pokazatelja.

Akcize i putarina

Drugi najveći doprinos iznosu prihoda u 2022. godini imaju prihodi od **akciza** u iznosu od 1.565,7 mil KM, što je za 6,1% ili za 89,8 mil KM više od ostvarenja u 2021. godini.

Projektirani iznos neto prihoda od **putarine** u 2022. godini iznosi 669,0 mil KM, što je za 2,1% više od ostvarenja u 2021., a zasnovan je na tekućim trendovima naplate, istorijskoj sezonskoj shemi naplate (koja ne uključuje podatke za godine sa specifičnostima), prognozama makroekonomskih pokazatelja (DEP, mart 2022), kretanjima cijena derivata nafte i procjenama cjenovne elastičnosti potražnje za derivatima nafte u BiH (OMA).

Prihodi od akciza na derivate nafte

U prvih šest mjeseci 2022. godine je ukupna potrošnja derivata nafte porasla za 2,4%. Potrošnja dizel-goriva porasla je za 2,5%, benzina za 0,7% a svih drugih derivata ukupno (lož-ulje, kerozin, tečni naftni plin) za 4,8%. Može se zaključiti da je, nakon rasta potrošnje derivata u januaru i februaru, s početkom ratnih dešavanja u

Ukrajini i rastom cijena na svjetskom tržištu nafte, u martu nastupio pad potrošnje koji traje sve vrijeme posmatranog perioda s izuzetkom u mjesecu maju, kada se ostvareni rast dijelom može pripisati efektima niske osnovice potrošnje dizel-goriva u istom mjesecu prethodne godine. U vrijeme izrade projekcija nisu bili dostupni podaci o potrošnji derivata za treći kvartal, ali pad naplaćenih akciza u tom kvartalu od 11,6% ukazuje na daljnje pogoršanje trendova.

Prihodi od akciza na duhan

U četvrtom kvartalu se može očekivati nastavak pozitivnih trendova u naplati akciza na duhanske prerađevine. Očekuje se blagi rast prosječne ponderirane cijene cigareta, do 0,5% na godišnjem nivou, kao posljedice povećanja maloprodajnih cijena određenih brendova cigareta sredinom 2022. i prekompozicije strukture ponude cigareta prema skupljim brendovima. Očekuje se da će tržište nastaviti rasti u skladu s trendovima u trećem kvartalu 2022. Moguće je da će duhanske kompanije, pred prelazak na novi način plaćanja akciza na duhanske prerađevine, u određenoj mjeri prolongirati zahtjeve za izdavanjem akciznih markica i time odgoditi plaćanje akciza do momenta uvoza. Imajući navedeno u vidu, očekuje se da će naplata akciza na duhanske prerađevine u 2022. godini biti veća za 22,8% u odnosu na naplatu u 2021. godini.

Carine

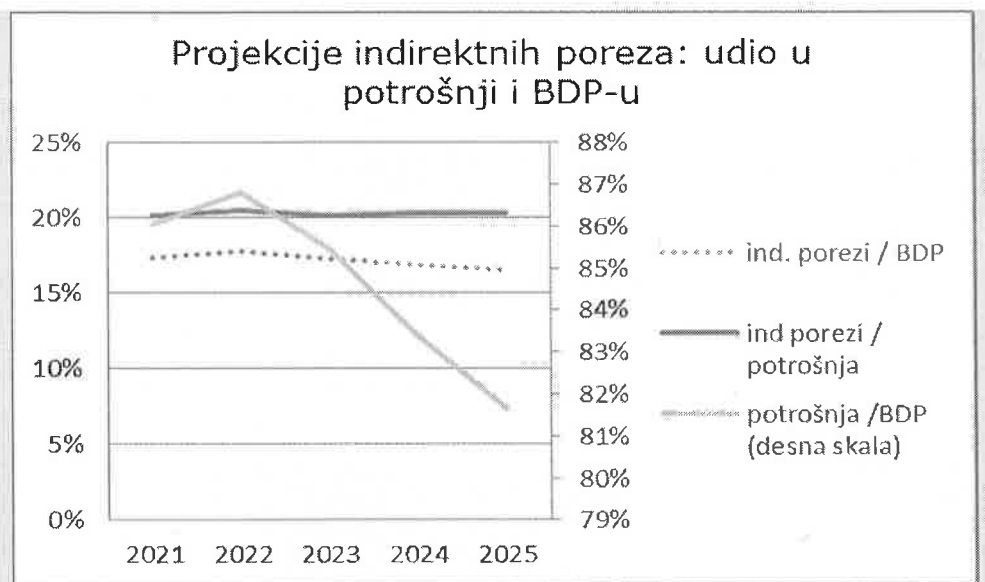
Liberalizacija vanjske trgovine dovela je do snažnog pada prihoda od carina, kako u apsolutnim iznosima tako i u pokazateljima učešća u ukupnim neto prihodima od indirektnih poreza. Sa 650,4 mil KM u 2007. godini, neto prihodi od carina pali su na svega 211 mil. KM u 2013. godini. Od 2014. godine zabilježen je šestogodišnji trend blagog rasta ovih prihoda, dosežući nivo od 300,6 mil. KM u 2019. godini. U 2020. godini, s pandemijom koronavirusa, ovi prihodi su ponovo pali na 262,2 mil. KM, dok su u 2021. godini zabilježili oporavak na 324,4 mil. KM. Ako se posmatra učešće u ukupnim neto prihodima od indirektnih poreza, primjetan je snažan pad u periodu od 2007. do 2013. godine sa 14,0% na 4,3%. Nakon tog perioda (2014-2021) je ovo učešće relativno stabilno, i kreće se u rasponu od 4,4% do 4,7%.

Projekcije za period 2023 - 2025. godine

Projektirane stope rasta neto prihoda od indirektnih poreza za 2023., 2024. i 2025. godinu iznose 2,9%, 3,7% i 3,3%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, historijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2022. godinu.

Grafikon 2.21. Projektirani udio indirektnih poreza u BDP-u i ukupnoj potrošnji

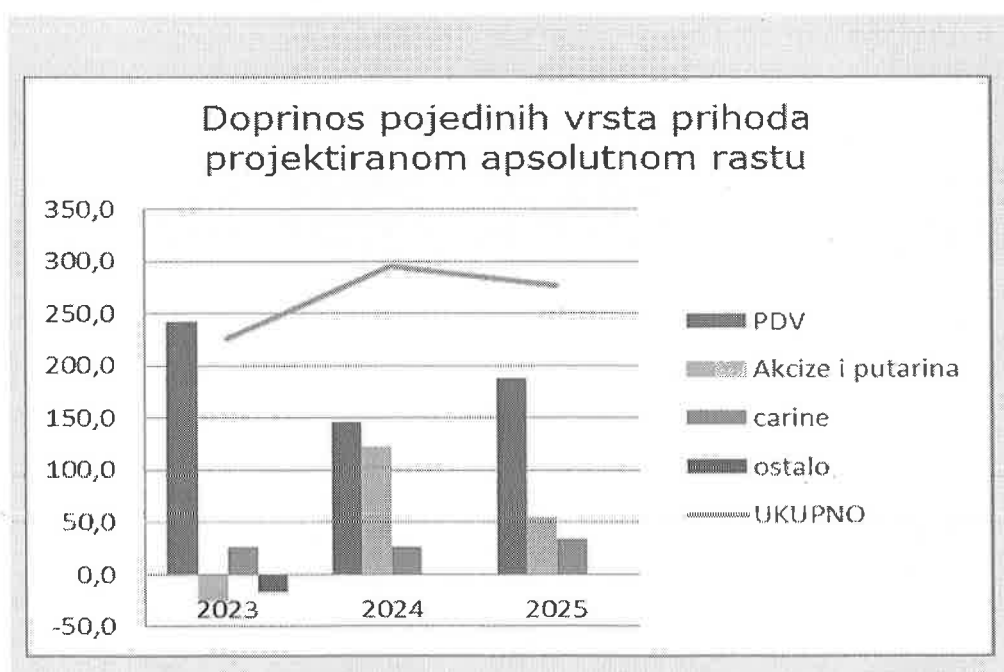

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda indirektnih poreza (OMA, oktobar 2022) i projekcija makroekonomskih pokazatelja (DEP, septembar 2022)

Najveći generator godišnjeg apsolutnog rasta prihoda od indirektnih poreza u navedenom periodu je PDV, s obzirom na njegovo značajno učešće u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta. U 2023. godini projektiran je pad prihoda od akciza na duhan i ukupnih akciza, zbog uključivanja negativnih efekata promjene režima naplate akciza na uvozne duhanske prerađevine. Iz razloga što su navedeni efekti jednokratni, u narednoj 2024. godini se očekuje visoka stopa rasta prihoda od akciza (efekat niske osnovice za poređenje). Zbog visokih projektiranih stopa rasta uvoza (DEP, septembar 2022) i rasta učešća carina u ukupnim indirektnim porezima, značajan je doprinos carina apsolutnom rastu prihoda u rangi od 25,8 do 34,3 mil. KM.

Grafikon 2.22. Doprinos pojedinih vrsta prihoda projektiranom apsolutnom rastu

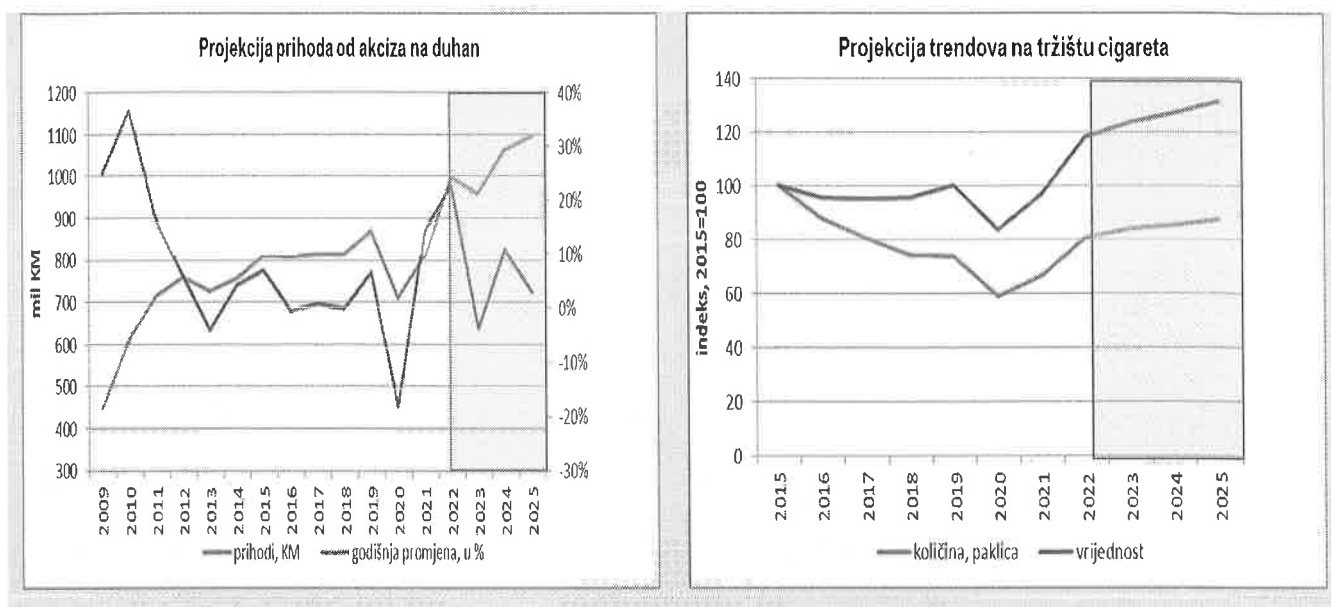

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza (OMA, oktobar, 2022)

S obzirom na to da se ne očekuje promjena politike oporezivanja cigareta u 2023. pretpostavka je da će duhanske kompanije, slijedom politike iz 2022. godine, a imajući u vidu neizvjesnost u pogledu rasta cijena energenata i ostalih inputa, biti primorane na korekcije maloprodajnih cijena cigareta u prosjeku do 1%. Pokazalo se da je variranjem cijena brendova cigareta unutar asortimana moguće zadržati konzumente s nižim dohocima, a istovremeno korekcijama cijena navise skupljih brendova povećati potrošnju konzumenata s višim dohocima, pogotovo nerezidenata iz EU i ostalih zapadnih zemalja. Budući da je politika oporezivanja cigareta u BiH nepromijenjena još od 2019. godine, a da zemlje u okruženju i članice EU kontinuirano povećavaju akcize na cigarete, iz godine u godinu se povećava cjenovna konkurentnost cigareta u BiH, što podstiče potrošnju nerezidenata. Očekuje se povećanje akciznog opterećenja duhana za pušenje u 2023., no, to povećanje će biti minimalno, s obzirom na minimalan rast cijena cigareta u periodu koji se koristi za izračun akciza na duhanske prerađevine prema važećoj metodologiji.

Negativan faktor naplate akciza na cigarete u 2023. jeste promjena načina obračuna i plaćanja akciza na duhanske prerađevine. Novi način plaćanja akciza podrazumijeva plaćanje u momentu uvoza cigareta umjesto u momentu preuzimanja akciznih markica, kako je to bilo do sada. Navedena promjena u prvi mah će proizvesti vakuum u naplati akciza od mjesec-mjesec i po dana, zavisno od toga koliki je do sada bio vremenski razmak između preuzimanja markica i uvoza cigareta. S obzirom na složenost procedure usvajanja propisa i na potrebna tehnička prilagođavanja, te imajući u vidu izmjene ostalih pravila u vezi s oporezivanjem akcizom, velika je vjerovatnoća da će se nova pravila primjenjivati od 2023. godine. Gubitak prihoda od akciza u momentu prelaska na novi režim plaćanja akciza je jednokratni, jer se javlja samo pri prelasku na novi režim plaćanja akciza i utječe samo na naplatu akciza u 2023. godini. Gubitak prihoda od akciza je procijenjen u visini prosječne mjesečne naplate akciza na duhanske prerađevine u 2022. godini, što, zajedno s pripadajućim iznosom PDV-a, iznosi 0,2% BDP.

Grafikon 2.23. Projekcija prihoda od akciza na duhan

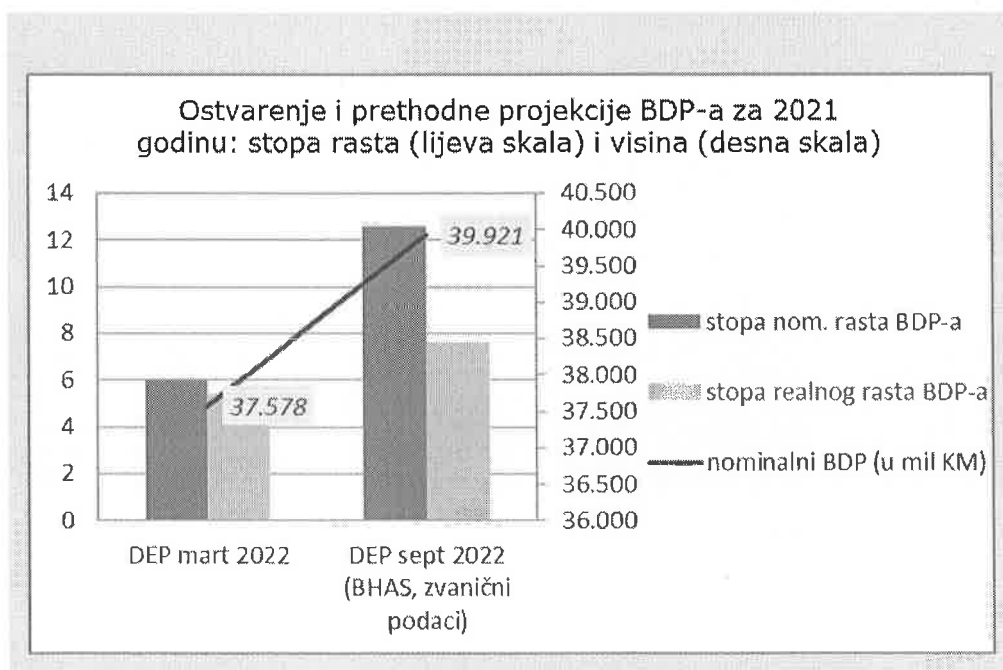

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza (OMA, oktobar, 2022)

II.4. Razlike u odnosu na prethodne projekcije

Projekcije prihoda od indirektnih poreza usko su vezane za DEP-ove projekcije BDP-a i njegovih komponenti. Svako odstupanje izvršenja parametara iz nacionalnih računa od njihovih projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda.

Grafikon 2.24. Procjene DEP-a za BDP u 2021. godini

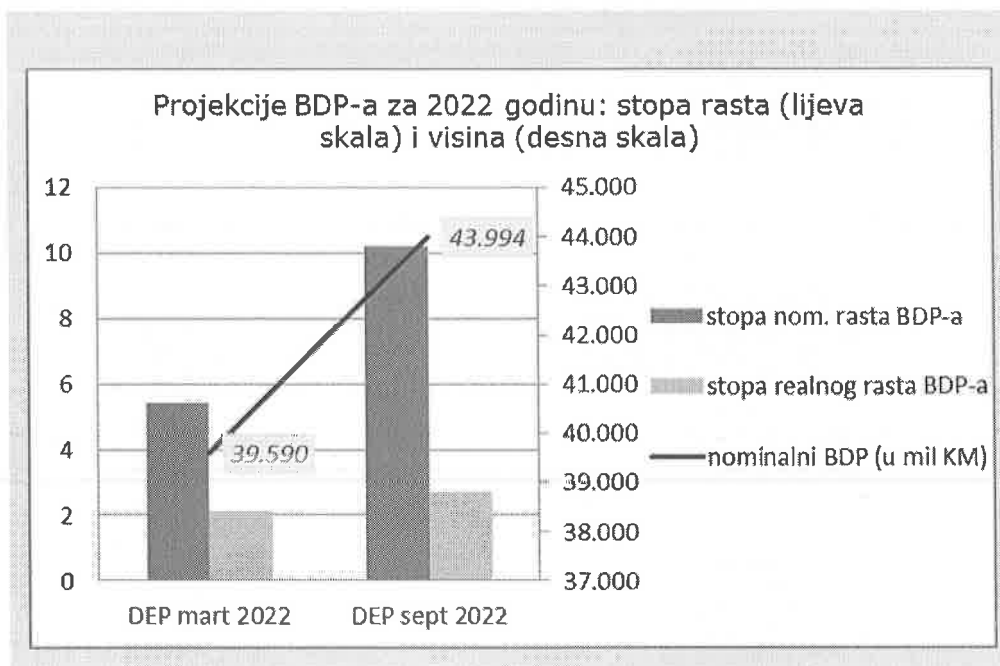

Izvor: Presentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a

U odnosu na prethodne DEP-ove projekcije (mart 2022), projekcije nominalnog iznosa BDP-a za 2022. godinu revidirane za +4.404 mil. KM. Nominalna stopa rasta BDP-a

revidirana za 4,8 p.p., dok je projekcija realne stope rasta BDP-a revidirana za 0,6 p.p. Projektirana stopa inflacije je snažno revidirana sa 6% na 13,1%.

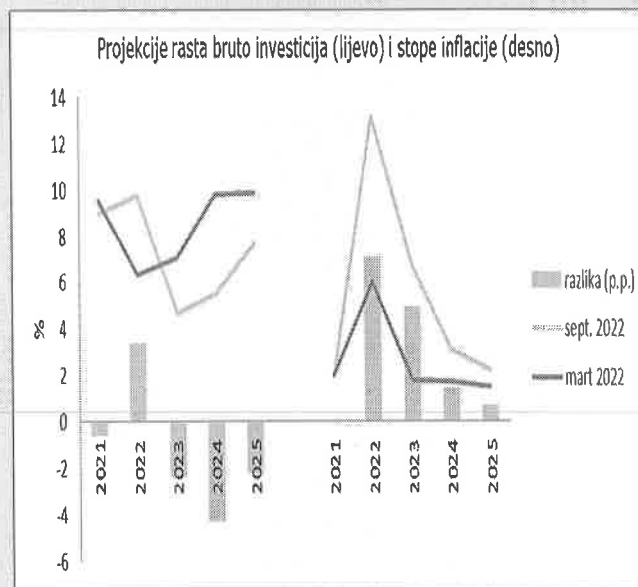
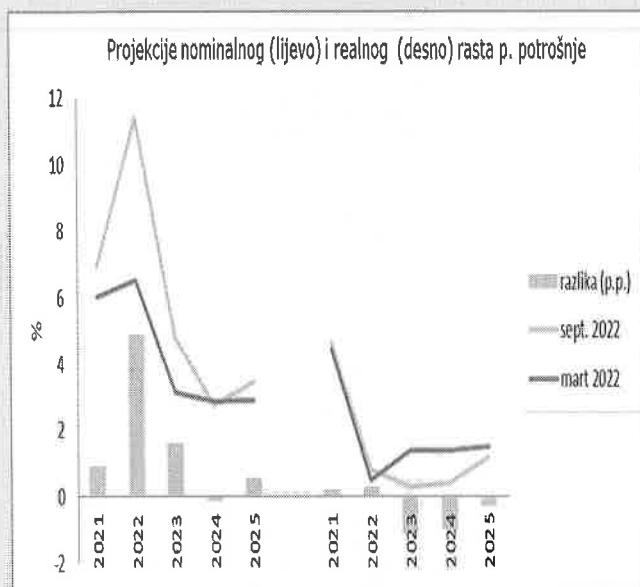
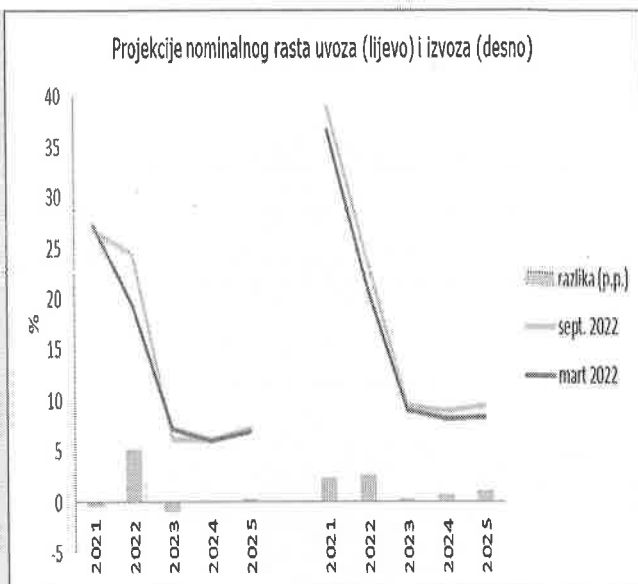
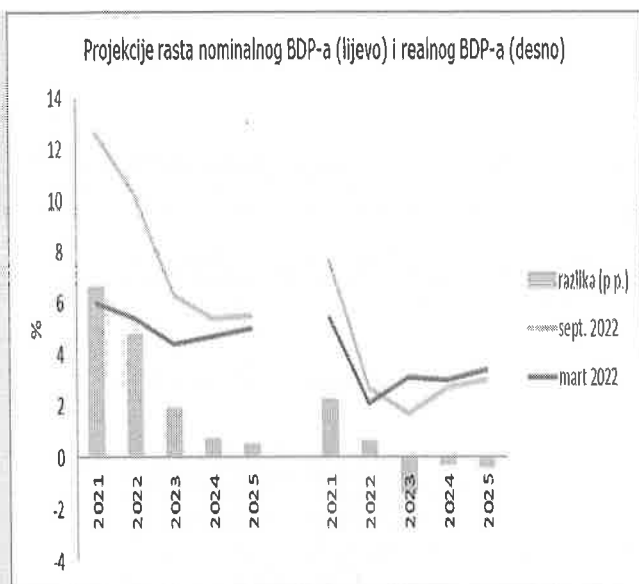
Grafikon 2.25. Procjene DEP-a za BDP u 2022. godini

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a

U sljedećem grafikonu prikazane su septembarske projekcije BDP-a i komponenti za period 2021 – 2025. u odnosu na prethodne projekcije DEP-a (mart 2022.). U odnosu na prethodne, projekcije nominalnog rasta BDP-a revidirane su za +1,9 p.p., +0,7 p.p. i +0,5 p.p, za 2023., 2024. i 2025. godinu, respektivno, dok su projekcije realnog rasta BDP-a za navedene godine revidirane naniže i to za -1,4 p.p, -0,3 p.p. i -0,4 p.p. Grafikon također prikazuje reviziju pojedinih komponenti BDP-a i stope inflacije.

Grafikon 2.26. DEP: posljednje i prethodne projekcije nacionalnih računa

Izvor: UINO, OMA: Projekcije indirektnih poreza za period 2022-2025, april 2022. g

Revizija projekcija prihoda od indirektnih poreza

- **Razlike projekcija prihoda za 2022. godinu u odnosu na projekcije iz aprila 2022. g.**

Projekcija prihoda od indirektnih poreza za 2022. godinu viša je za 277,6 mil. KM u odnosu na projekcije iz aprila 2022. godine. Najviša revizija izvršena je na prihodima od PDV-a u iznosu od +171,8 mil. KM. Projekcija prihoda od akciza revidirana je za +74,7 mil. KM, gdje su projekcije prihoda od akciza na duhan revidirane za +110,7 mil. KM, projekcije akciza na derivate nafte za -30,5 mil. KM, a sve ostale kategorije prihoda od akciza za -5,5 mil. KM.

Razlike projekcija prihoda za 2022. godinu u odnosu na projekcije iz aprila 2022. g.

Projekcija za 2022.g.	PDV	Akcize	Carine	Putarina	Ostalo	Ukupno
April 2022	4.915,3	1.565,7	363,5	669,0	36,9	7.550,4
Oktobar 2022	5.087,1	1.640,4	423,2	626,5	50,8	7.828,1
Razlika	171,8	74,7	59,7	-42,5	14,0	277,6

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza

Revizija naviše projekcija prihoda od PDV-a i carina za 2022. godinu rezultat je snažnih revizija DEP-ovih projekcija makroekonomskih pokazatelja iz septembra 2022. godine u odnosu njihove projekcije iz marta 2022.g. koje su služile kao osnov aprilskih projekcija prihoda od indirektnih poreza (vid. poglavlje 3.1.2. Revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za 2022. godinu). Nominalna stopa rasta BDP-a za 2022. godinu revidirana za 4,8 p.p a inflacije za 7,1 p.p. Projekcije rasta potrošnje, uvoza, izvoza i investicija za 2022. godinu revidirane su naviše. S druge strane, revizija naniže projekcija prihoda od akciza na derivate nafte i putarine rezultat je rasta cijena derivata nafte i posljedičnog pada njihove potrošnje.

Polazište za aprilske projekcije prihoda od akciza na duhanske prerađevine za 2022. bili su trendovi na tržištu duhanskih prerađevina i naplata prihoda od akciza u 2021., makroekonomske projekcije potrošnje i tekući trendovi u prvom kvartalu 2022. Projekcije su nužno bile konzervativne s obzirom na značajna ograničenja i rizike u vrijeme izrade (rat u Ukrajini, energetska kriza i opći trend rasta cijena na domaćem tržištu, uz poteškoće kod snabdijevanja i distribucije, rast ulaznih troškova duhanske industrije). Bile su aktivne i anti-covid restriktivne mjere koje su negativno utjecale na potrošnju cigareta u BiH od strane nerezidenata. U drugom kvartalu su mjere u EU i ostalim zemljama ublažene ili ukinute, što se pozitivno odrazilo na potrošnju nerezidenata u svim segmentima (dijaspore, turizam, tranzit, prekogranična potrošnja), pogotovo u ljetnoj sezoni. Na taj način je kompenzirana potrošnja cigareta koja se

trajno gubi zbog nastavka trenda odliva radno sposobnog stanovništva iz BiH. Vrijednost tržišta cigareta za osam mjeseci 2022. je porasla za 27% u odnosu na isti period 2021, što je daleko iznad makroekonomskih projekcija potrošnje. I pored povećanja ulaznih troškova maloprodajne cijene cigareta su povećane tek od jula 2022, te je prosječna ponderirana maloprodajna cijena cigareta za osam mjeseci 2022. ostala na nivou iz 2021. godine. Navedeni trendovi, uz nepromijenjenu akciznu politiku, doveli su do povećanja prometa cigareta za 27% u odnosu na isti period 2021., čime su de facto premašene količine iz istog perioda 2019. godine. Nagli oporavak prodaje cigareta, uz efikasne mjere na suzbijanju crnog tržišta cigareta i duhana, koje poduzimaju UIO i ostale agencije, rezultirali su rastom prihoda od akciza iznad očekivanog i projektiranog.

- Razlike projekcija prihoda za 2023-2024 u odnosu na projekcije iz aprila 2022. g.

Razlike projekcija prihoda za period 2023-2025 u odnosu na projekcije iz aprila 2022. godine predstavljene su u sljedećoj tabeli. U odnosu na projekcije iz aprila 2021. godine, projekcije prihoda za 2023., 2024. i 2025. godinu revidirane su za +262,8 mil KM, +332,3 mil KM i +366,2 mil KM, respektivno. Revizija je kumulativni rezultat korekcija u osnovici (projekcija prihoda za prethodnu godinu: y-1) i revizija stopa rasta makroekonomskih pokazatelja za tekuću godinu te jednokratnih efekata primjene novog načina plaćanja akciza na duhanske prerađevine početkom 2023. godine.

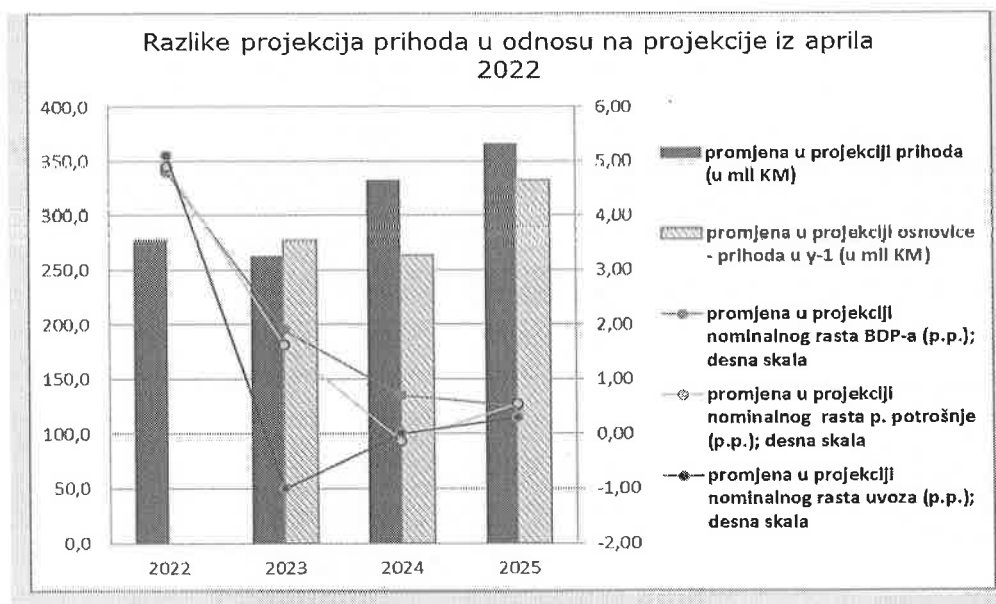
Tabela 1. Razlike projekcija prihoda za period 2023-2025 u odnosu na projekcije iz aprila 2022. g.

Vrsta prihoda (neto)	2022	2023	2024	2025
PDV	171,8	259,9	260,0	297,6
Akcize	74,7	-1,4	68,0	63,0
Carine	59,7	59,7	63,3	69,1
Putarina	-42,5	-52,6	-56,1	-60,7
Ostalo	14,0	-2,8	-2,8	-2,8
UKUPNO	277,6	262,8	332,3	366,2

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza

Grafikon 2.28. Razlike projekcija prihoda u odnosu na projekcije iz aprila 2022. godine

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija prihoda (OMA) i projekcija makroekonomskih pokazatelja (DEP)

II.5. Rizici po projekcije

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u trenutku izrade projekcija o trajanju šoka uzrokovnog pandemijom koronavirusa, daljnjem odvijanju situacije na međunarodnom planu vezano za dešavanja u Ukrajini, te korištene pretpostavke (DEP, makroekonomske projekcije), **ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza, pri čemu preovladavaju rizici lošijeg ishoda.** S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uslove u BiH i u svijetu, ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2022-2025 je podložno sljedećim rizicima: (1) svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i (2) rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza su usko vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svi rizici koje DEP spominje u svojim projekcijama po automatizmu predstavljaju i rizike za projekcije prihoda od indirektnih poreza, pošto svako odstupanje realizacije DEP-ovih parametara od njihovih projektiranih vrijednosti neizbježno dovodi i do odstupanja realiziranih od projektiranih prihoda od indirektnih poreza. U DEP-ovim projekcijama iz septembra 2022. godine navodi se da se rizici za njihove projekcije mogu klasificirati u dvije grupe, i to na vanjske i unutrašnje. U istom dokumentu navodi se sljedeće: „...U vrijeme pripreme ovog izvještaja čini se da su vanjski rizici dosta izraženiji i predstavljaju veći rizik za realizaciju projekcija ekonomskog rasta iz osnovnog scenarija u odnosu na unutrašnje. Naime, nakon stabilizacije epidemioloških prilika koje su vezane za Covid-19, početkom 2022. godine došlo je do eskalacije sukoba Ukrajine i Rusije, što će nesumnjivo imati negativne ekonomske posljedice po globalnu ekonomiju i samim tim i Bosnu i Hercegovinu. Daljnja eskalacija ukrajinske krize, kao i jačanje inflatornih

pritisaka kako na globalnom (planu, op. OMA) tako i u Bosni i Hercegovini zasigurno bi imali negativan utjecaj na potrošnju, investicije, vanjskotrgovinsku razmjenu a samim tim i na projekcije ekonomskog rasta u osnovnom scenariju.”⁴³

U rizike koji mogu ugroziti izvršenje projekcija naplate prihoda od indirektnih poreza u sferi politike i administriranja indirektnim porezima možemo ubrojati sljedeće:

- slabljenje borbe protiv crnog tržišta duhanskih prerađevina nakon okončanja harmonizacije poreznog opterećenja cigareta u BiH sa standardima EU;
- slabljenje borbe protiv PDV prevara, pogotovo u sferi povrata, koji, u situaciji pada zaposlenosti i nelikvidnosti obveznika postaju atraktivni za prevare;
- predlagane izmjene politike indirektnog oporezivanja kao što su: diferencirane stope PDV-a, privremeno ukidanje akciza na derivate. Navedene izmjene legislative mogle bi dovesti do značajnog pada prihoda od indirektnih poreza.

⁴³ DEP, Makroekonomske projekcije 2023-2025, septembar 2022.

III Fiskalni ciljevi i fiskalne politike u BiH

Primarni fiskalni bilans, definiran u skladu s članom 1. stavom 2. Zakona o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini, planira se u 2023. godini u vidu deficita od 191 mil. KM, od čega:

- institucije BiH planiraju deficit 125,7 mil. KM,
- Republika Srpska planira deficit 289,9 mil. KM,
- Federacija BiH planira suficit 219,8 mil. KM i
- Brčko distrikt planira suficit 4,7 mil. KM.

III.1. Nivo i struktura javne potrošnje

Nivo javnih rashoda, kao udio u BDP-u, u periodu 2022-2025. godine treba smanjivati s ciljem da nivo javnih rashoda konsolidirano na nivo BiH bude ispod 40% BDP-a.

Tabela 3.1. Ukupni javni rashodi u periodu 2021 – 2025. (000 KM)⁴⁴

Rashodi	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Institucije BiH	923,9	1.069,0	1.299,0	1.289,9	1.250,9
Federacija BiH	9.684,2	10.580,3	10.882,6	11.186,9	11.496,9
Republika Srpska	5.100,8	6.301,5	6.597,4	6.655,6	6.832,8
Brčko distrikt	263,6	312,6	304,3	310,2	319,9
Ukupno rashodi (konsolid.)	15.982,5	18.263,4	19.083,3	19.442,6	19.900,5
BDP	37.344	38.364	40.802	42.568	44.790
Institucije BiH	2,5%	2,8%	3,2%	3,0%	2,8%
Federacija BiH	25,9%	27,6%	26,7%	26,3%	25,7%
Republika Srpska	13,7%	16,4%	16,2%	15,6%	15,3%
Brčko Distrikt	0,7%	0,8%	0,7%	0,7%	0,7%
Ukupno u BDP-u	42,8%	47,6%	46,8%	45,6%	44,4%

U narednom srednjoročnom periodu se trebaju uložiti dodatni naponi kako bi se unaprijedila struktura javne potrošnje, odnosno kako bi se smanjenjem tekućih rashoda stvorio prostor za povećanje kapitalnih investicija.

⁴⁴ DEP: DOB Makroekonomske projekcije 2023-2023, Projekcije BDP-a: Tabela, Makroekonomski pokazatelji za period 2020.-2025. godina

III.2. Tabela pregled okvira budžeta

U tabelarnom pregledu okvira budžeta dat je konsolidirani pregled prihoda, rashoda, finansiranje i primarnog bilansa za period 2021-2025. godine, odnosno pregled za institucije BiH, Republiku Srpsku, Federaciju BiH i Brčko distrikt, te konsolidirano za BiH.

Izveštaj uključuje:

- prihode, rashode i finansiranje budžeta institucija BiH (Tabela 3.2),
- prihode, rashode i finansiranje budžeta Republike Srpske (fond 01) i fondova 02 do 05; prihode, rashode i finansiranje korisnika budžeta Republike koji posluju putem vlastitih bankovnih računa izvan GKT; prihode, rashode i finansiranje budžeta općina i gradova; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova vanbudžetskih fondova; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova JP "Putevi RS" i JP "Autoputevi RS", te ino projekte, sredstva "escrow" računa i putarine (Tabela 3.3),
- prihode, rashode i finansiranje budžeta FBiH; prihode, rashode i finansiranje budžeta kantona; prihode, rashode i finansiranje budžeta općina i gradova; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova vanbudžetskih fondova i kantonalnih direkcija za ceste, prihode i rashode i finansiranje javnih preduzeća FBiH i ino projekti (Tabela 3.4),
- prihode, rashode i finansiranje budžeta Brčko distrikta (budžetski korisnici, vanbudžetski fondovi i vanbudžetski korisnici koji su obveznici primjene budžetskog računovodstva), uz napomenu da se u konsolidiranim izvještajima o izvršenju nalaze i podaci vezani za JP Putevi koji ulaze u konsolidaciju kao vanbudžetski korisnik koji se 50% i više finansira iz javnih prihoda, dok podaci u DOB-u ne sadrže podatke vezane za JP Putevi Brčko (Tabela 3.5).

Tabela 3.2. Okvir budžeta institucija BiH (000 KM)

INSTITUCIJE BIH	2021	2022	2023	2024	2025
Prihodi	987.4	1,011.5	1,173.3	1,192.2	1,184.2
Poreski prihodi	780.0	865.5	1,020.5	1,020.5	1,020.5
Indirektni porezi	780.0	865.5	1,020.5	1,020.5	1,020.5
Direktni porezi					
Ostali poreski prihodi					
Doprinosi					
Grantovi i transferi	47.2	0.6	0.7	0.7	0.6
Ostali prihodi	160.2	145.4	152.1	171.0	163.1
Rashodi	923.9	1,069.0	1,299.0	1,289.9	1,250.9
Bruto plaće i naknade	704.4	771.8	959.6	986.6	990.9
Izdaci za materijal i usluge	153.8	196.4	200.7	209.4	205.2
Kamate	0.9	0.8	0.9	0.5	0.5
Subvencije, socijalna davanja i transferi	6.3	19.2	20.6	15.5	15.1
Ostali rashodi	11.1	32.3	27.2	15.5	15.5
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	47.4	48.5	90.0	62.4	23.7
Bilans	63.5	-57.5	-125.7	-97.7	-66.7
Finansiranje	63.5	57.5	125.7	97.7	66.7
Domaće	67.9	62.1	142.1	53.7	0.4
Otplata unutrašnjeg duga					
Ostalo (+/-)	67.9	62.1	142.1	53.7	0.4
Vanjsko	-4.4	-4.6	-16.4	-4.0	-4.0
Povlačenje ino kredita					
Otplata glavnice ino kredita	-4.4	-4.6	-16.4	-4.0	-4.0
Nepokriveni višak rashoda				48.0	70.3

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Tabela 3.3. Okvir budžeta Republike Srpske (000 KM)

Republika Srpska	2021	2022	2023	2024	2025
Prihodi	5.061,0	5.865,5	6.307,6	6.632,9	6.950,9
Poreski prihodi	2.770,8	3.279,8	3.534,5	3.706,8	3.863,8
Indirektni porezi	2.258,8	2.572,3	2.757,9	2.875,5	2.984,0
Direktni porezi	472,1	653,0	714,7	765,9	811,1
Ostali poreski prihodi	39,9	54,5	61,8	65,4	68,6
Doprinosi	1.820,7	2.018,5	2.192,3	2.326,3	2.445,6
Grantovi i transferi	33,8	36,7	11,8	7,6	6,2
Ostali prihodi	435,6	530,1	569,0	592,3	635,4
Transferi	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0
Rashodi	5.100,8	6.301,5	6.597,4	6.655,6	6.832,8
Bruto plaće i naknade	1.132,8	1.349,9	1.488,5	1.474,6	1.483,8
Izdaci za materijal i usluge	380,2	451,4	516,0	511,4	502,0
Kamate	142,0	159,2	237,3	307,1	314,7
Subvencije, socijalna davanja i transferi	2.626,6	3.075,4	3.316,6	3.466,3	3.597,2
Ostali rashodi	275,3	303,5	249,6	232,1	233,5
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	543,8	962,0	789,4	664,1	701,5
Bilans	-39,8	-436,0	-289,9	-22,7	118,1
Finansiranje	39,8	436,0	289,9	22,7	-118,1
Domaće	-733,7	287,5	-73,4	-110,2	182,8
Otplata unutrašnjeg duga	-459,9	-321,3	-321,2	-350,4	-387,0
Ostalo (+/-)	-273,8	608,9	247,8	240,3	569,8
Vanjsko	777,1	148,5	363,2	132,9	-300,9
Povlačenje ino kredita	1.028,2	415,8	1.103,2	767,3	276,1
Otplata glavnice ino kredita	-251,1	-267,3	-740,0	-634,4	-577,0
Nepokriveni višak rashoda	-3,6	-0,1	0,0	0,0	0,0

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 3.4. Okvir budžeta Federacije BiH (000 KM)

FEDERACIJA BIH	2021	2022	2023	2024	2025
Prihodi	9.948,2	10.705,9	11.102,4	11.501,6	11.908,3
Poreski prihodi	4.766,9	5.273,1	5.429,5	5.622,5	5.831,7
Indirektni porezi	3.790,1	4.150,3	4.290,2	4.429,8	4.580,3
Direktni porezi	976,9	1.122,8	1.139,4	1.192,7	1.251,4
Ostali poreski prihodi					
Doprinosi	3.904,0	4.139,7	4.306,5	4.501,5	4.709,1
Grantovi i transferi	18,5	21,9	22,8	23,7	23,2
Ostali prihodi	1.258,8	1.271,3	1.343,6	1.353,9	1.344,3
Rashodi	9.684,2	10.580,3	10.882,6	11.186,9	11.496,9
Bruto plate i naknade	2.217,2	2.451,8	2.453,0	2.454,3	2.455,5
Izdaci za materijal i usluge	2.041,3	2.144,3	2.223,7	2.303,7	2.385,1
Kamate	104,8	147,2	152,7	158,1	163,7
Subvencije, socijalna davanja i transferi	4.501,2	4.927,5	5.110,0	5.293,8	5.480,9
Ostali rashodi	245,0	306,9	318,3	329,7	341,4
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	574,7	602,6	624,9	647,4	670,3
Bilans	264,0	125,6	219,8	314,7	411,4
Finansiranje	-264,0	-125,6	-219,8	-314,7	-411,4
Domaće	-301,2	-500,7	-574,6	-584,9	-597,9
Otplata unutrašnjeg duga	-297,2	-496,0	-570,6	-580,9	-593,9
Ostalo (+/-)	-4,0	-4,7	-4,0	-4,0	-4,0
Vanjsko	284,2	462,6	401,5	520,3	333,0
Povlačenje ino kredita	742,2	906,3	1.110,1	1.258,3	938,2
Otplata glavnice ino kredita	-458,0	-443,7	-708,6	-738,1	-605,3
Nepokriveni višak rashoda	-247,0	-87,5	-46,7	-250,0	-146,4

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije BiH

Brčko distrikt

Tabela 3.5. Okvir budžeta Brčko distrikta (000 KM)

DISTRIKT BRČKO	2021	2022	2023	2024	2025
Prihodi	297,1	270,3	309,0	316,7	325,0
Poreski prihodi	224,2	219,9	260,7	268,2	276,3
Indirektni porezi	196,9	186,9	227,6	235,1	243,2
Direktni porezi	27,3	33,0	33,1	33,1	33,1
Ostali poreski prihodi					
Doprinosi	36,6	37,5	37,3	37,3	37,3
Grantovi i transferi	4,5	0,2			
Ostali prihodi	31,9	12,7	11,0	11,1	11,4
Rashodi	263,6	312,6	304,3	310,2	319,9
Bruto plate i naknade	90,5	97,2	101,1	101,2	101,4
Izdaci za materijal i usluge	92,7	96,9	80,7	83,5	83,3
Kamate	0,4	0,5			
Subvencije, socijalna davanja i transferi	77,8	93,1	90,7	94,3	98,4
Ostali rashodi					
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	2,2	24,8	31,8	31,1	36,8
Bilans	33,5	-42,3	4,7	6,5	5,1
Finansiranje	33,5	42,3	-4,7	-6,5	-5,1
Domaće	5,7	5,8	5,6	5,7	5,7
Otplata unutrašnjeg duga	-0,6	-0,7	-0,8	-0,7	-0,6
Ostalo (+/-)	6,4	6,5	6,4	6,4	6,3
Vanjsko	-4,2	-1,3	-10,4	-12,1	-10,8
Povlačenje ino kredita	2,4	7,5			
Otplata glavnice ino kredita	-6,6	-8,8	-10,4	-12,1	-10,8
Nepokriveni višak rashoda	32,0	37,8			

Izvor: Ministarstvo finansija Brčko distrikta

Tabela 3.6. Konsolidirano BiH (000 KM)

	2021	2022	2023	2024	2025
Prihodi	16,293.6	17,823.4	18.892,3	19.643,4	20.368,4
Poreski prihodi	8,541.9	9,521.2	10.245,2	10.618,0	10.992,2
Indirektni porezi	7,025.7	7,704.9	8.296,2	8.560,9	8.828,0
Direktni porezi	1,476.3	1,769.4	1.887,2	1.991,7	2.095,6
Ostali poreski prihodi	39.9	46.9	61,8	65,4	68,6
Doprinosi	5,761.2	6,159.4	6.536,1	6.865,1	7.192,0
Grantovi i transferi	104.0	41.6	35,3	32,0	30,0
Ostali prihodi	1,886.5	2,101.3	2.075,7	2.128,3	2.154,2
Rashodi	15,972.5	18,220.8	19.083,3	19.442,6	19.900,5
Bruto plaće i naknade	4,144.9	4,643.0	5.002,2	5.016,8	5.031,7
Izdaci za materijal i usluge	2,668.0	2,866.4	3.021,1	3.107,9	3.175,6
Kamate	248.1	306.4	390,9	465,7	478,9
Subvencije, soc. davanja i transferi	7,212.0	8,032.8	8.537,9	8.869,9	9.191,6
Ostali rashodi	531.4	616.2	595,1	577,3	590,4
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	1,168.1	1,756.1	1.536,1	1.405,0	1.432,3
Bilans	321.2	-397.4	-191,0	200,8	467,9
Finansiranje	-127.2	397.4	191,0	-200,8	-467,9
Domaće	-961.2	1.9	-500,2	-635,8	-409,0
Otplata unutrašnjeg duga	-757.7	-821.8	-892,6	-932,0	-981,5
Ostalo (+/-)	-203.5	823.7	392,4	296,2	572,5
Vanjsko	1,052.7	445.3	737,9	637,0	17,2
Povlačenje ino kredita	1,772.9	1,170.1	2.213,3	2.025,6	1.214,3
Otplata glavnice ino kredita	-720.2	-724.8	-1.475,4	-1.388,6	-1.197,1
Nepokriveni višak rashoda	-218.6	-49.7	-46,7	-202,0	-76,1

Izvor: Obračun Federalno ministarstvo finansija

III.3. Gornje granice budžeta

Ograničenja iznosa duga na svim nivoima vlasti u BiH utvrđena su zakonima:

- Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 52/05),
- Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 71/12, 54/14 i 114/17) i
- Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Federacije BiH“, br. 86/7, 24/09, 44/10, 30/16).

Republika Srpska

Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/12, 54/14 i 114/17) utvrđeno je da javni dug Republike Srpske (dug Republike Srpske, dug jedinica lokalne samouprave i dug fondova socijalne sigurnosti) na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 55% od BDP-a ostvarenog u toj godini, dok ukupan dug Republike Srpske (javni dug Republike Srpske, dug javnih preduzeća, Investicijsko-razvojne banke Republike Srpske i institucija javnog sektora) na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 60% od BDP-a ostvarenog u toj godini. Zakonom o dopunama Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 54/14) propisano je da se dug nastao po osnovu zaduženja za finansiranje sanacije štete iz Jedinstvenog registra, propisanog u Zakonu o fondu solidarnosti za obnovu Republike Srpske, izuzima iz ograničenja koja su propisana za ukupan i javni dug Republike Srpske.

Federacija BiH

U skladu sa Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Federacije BiH“, br. 86/7, 24/09, 44/10, 30/16), Federacija BiH se može dugoročno zadužiti ukoliko iznos servisiranja duga za ukupan unutrašnji i vanjski dug i garancije koje dospijevaju u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije Federacije, zajedno s ograničenjima iznosa duga kantona ne prelaze 18% konsolidiranih prihoda Federacije i kantona ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini.

Kantoni se mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnog zaduženja iznos servisiranja duga za ukupan unutrašnji i vanjski dug i garancije koje dospijevaju u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije kantona, ne prelaze 10% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini i u okvirima ukupnih ograničenja.

Gradovi i općine mogu se dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme odobrenja zaduženja iznos servisiranja duga koji dospijeva u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije grada i općine, ne prelazi 10% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini.